

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Γουργουλέτη Χαραλαμπία-Μαρίνα

**Η αφηγηματική δομή μέσα από τη σύγκριση αφηγήσεων υγιών και ασθενών
ομιλητών**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΘΗΝΑ 2017

Γουργουλέτη Χαραλαμπία-Μαρίνα

**Η αφηγηματική δομή μέσα από τη σύγκριση αφηγήσεων υγιών και ασθενών
ομιλητών**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΟΠΤΗΣ: Δ. Γούτσος

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Σ. Κουτσοπέλου
Σ. Βαρλοκόστα**

ΑΘΗΝΑ 2017

Copyright ©, Γουργουλέτη Χαραλαμπία-Μαρίνα, 2017

Με επιφύλαξη κάθε νόμιμου δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευτεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή	4
2. Δεδομένα και μεθοδολογία.....	5
3. Ορισμός της αφήγησης	6
4. Τα βασικότερα θεωρητικά πρότυπα	8
4.1 Αφηγηματικές γραμματικές	8
4.3 Το πρότυπο του Labov.....	12
5. Σημαντικές έννοιες	18
5.1. Περικείμενο	18
5.2. Δείκτες λόγου.....	19
6. Οι διαταραχές των ομιλητών (πάρκινσον και αφασία).....	20
6.1. Πάρκινσον.....	20
6.2 Αφασία.....	21
7. Δομικές αναλύσεις των αφηγήσεων	22
7.1 Ομιλητές χωρίς διαταραχή λόγου	23
7.2 Ομιλητές με πάρκινσον.....	27
7.3 Ομιλητές με αφασία.....	31
8. Αποτελέσματα.....	35
8.1 Συνολικά χαρακτηριστικά για τα δομικά μέρη.....	36
8.1.1 Περίληψη	36
8.1.2 Προσανατολισμός.....	37
8.1.3 Επίλυση.....	38
8.1.4 Αξιολόγηση.....	38
9. Συμπεράσματα	43
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	46
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	48

1. Εισαγωγή

Η εξέταση των κειμενικών ειδών βρίσκεται πάντα ανάμεσα στα ενδιαφέροντα της γλωσσολογικής έρευνας. Ένα από τα σημαντικότερα κειμενικά είδη, η αφήγηση, δεν έχει σταματήσει να ερευνάται και να προκαλεί πάντα το ενδιαφέρον με τα, μη αναμενόμενα πολλές φορές, αποτελέσματα της έρευνας που την αφορά. Η αφήγηση βρίσκεται τόσο συχνά ανάμεσα στις γλωσσικές πρακτικές του ανθρώπου, που μόνο εντύπωση δεν προκαλεί το προσωνύμιο «homo narrans», το οποίο χρησιμοποιείται από τους ερευνητές (Olness & Ulatowska 2011), ενώ ο εκάστοτε αφηγητής τη χρησιμοποιεί για δύο τουλάχιστον λόγους. Ο πρώτος είναι ο προφανής και αφορά την «ψυχαγωγία» του αποδέκτη, την προσέλκυση συναισθημάτων και τη γνωστοποίηση μιας αξιομνημόνευτης ιστορίας. Ο δεύτερος λόγος είναι σχετικός με την προσωπική ταυτότητα του αφηγητή: οι προσωπικές ιστορίες λέγονται, ώστε ο αφηγητής την ίδια στιγμή να αναπτύξει μια διαφοροποιημένη ταυτότητα σε σχέση με τους συνομιλητές-αποδέκτες του αλλά και να γίνει μέλος μιας «συλλογικής ταυτότητας» (Ayometzi 2007: 45). Επίσης, η αφήγηση προσωπικών εμπειριών συχνά αποτελεί ακόμα και μέρος θεραπευτικών διαδικασιών που αφορούν την «εξερεύνηση» και την «αποκάλυψη» διάφορων στοιχείων ενός ανθρώπινου χαρακτήρα (Georgakopoulou 1997). Βάσει όλων αυτών, η όλο και βαθύτερη εξέταση των αφηγηματικών κειμένων και μάλιστα όσων παράγονται και από ομιλητές διαφορετικής ταυτότητας και (γλωσσικών) ικανοτήτων είναι πάντοτε μια πολύ ενδιαφέρουσα υπόθεση, μιας και συμβάλει και στη γενικότερη μελέτη του γλωσσικού συστήματος «μέσα σε ένα αυθεντικό επικοινωνιακό πλαίσιο» (Κακαβούλια κ.α 2014: 42).

Λόγω της σπουδαιότητας της αφήγησης ως κειμενικού είδους και ως παράγοντα καθημερινής επικοινωνίας, η παραγωγή λόγου, γενικά, και αφηγήσεων, ειδικότερα, είναι κάτι που έχει επίσης μελετηθεί αρκετά. (Labov 1977, Adam 1999, Georgakopoulou 2007, Γεωργακοπούλου & Γούτσος 2011, Αρχάκης 2014, Κακαβούλια κ.α. 2014 και πολλές ακόμα). Ωστόσο, οι βιβλιογραφικές πηγές μειώνονται αισθητά ή δεν είναι δυνατόν κάποιες φορές να βρεθούν, όταν γίνεται λόγος, όχι μόνο για ομιλητές που δεν αντιμετωπίζουν διαταραχή του λόγου, αλλά και για την παραγωγή αφηγήσεων από ομιλητές με συγκεκριμένη δυσκολία (λ.χ. νόσο του Πάρκινσον).

Στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι να φανεί πώς εφαρμόζεται η αφηγηματική δομή του προτύπου που διατυπώθηκε από τον Labov σε προφορικά κείμενα ομιλητών χωρίς διαταραχή και με τις διαταραχές που προκύπτουν από το

πάρκινσον και την αφασία. Μέσω αυτής της εξέτασης δεν επιδιώκεται να πραγματοποιηθεί σύγκριση των γλωσσικών ικανοτήτων των ομιλητών αλλά να γίνει αναγωγή σε συμπεράσματα για τη φύση της αφηγηματικής δομής και για τους καθολικούς - όσο μπορούν να χαρακτηριστούν έτσι - κανόνες που τη διέπουν.

Η εργασία δομείται κατά τον ακόλουθο τρόπο: αρχικά, παρατίθενται οι ορισμοί που δίνονται στην «αφήγηση» μαζί με κάποια από τα θεωρητικά πρότυπα που ασχολούνται με αυτή. Στη συνέχεια, δίνονται τα κύρια χαρακτηριστικά κάποιων βασικών, για την εργασία και τα συμπεράσματά της, εννοιών, καθώς και των προβλημάτων που αφορούν τους ομιλητές των κειμένων που εξετάστηκαν. Ύστερα, εκτίθεται η λεπτομερής δομική ανάλυση των αφηγήσεων, ενώ ακολουθούν τα αποτελέσματα και τα εξαγόμενα συμπεράσματα. Όλα τα κείμενα που αναλύθηκαν υπάρχουν σε παράθεμα μετά το βιβλιογραφικό σημείωμα.

2. Δεδομένα και μεθοδολογία

Όλα τα εξεταζόμενα κείμενα εμπίπτουν στην κατηγορία «προφορικοί μονόλογοι» με βάση την κατηγοριοποίηση του Πολίτη που αξιοποιεί ο Αρχάκης (2014: 443). Στην ίδια κατηγορία μπορούν να συμπεριληφθούν κι άλλα κείμενα, όπως πολιτικοί λόγοι, θρησκευτικά κηρύγματα και επιστημονικές ομιλίες ή διαλέξεις.

Όσον αφορά την επιλογή των προς εξέταση κειμένων, προτιμήθηκαν κείμενα αρκετά αναπτυγμένα, με σαφή δομή και πλήρες περιεχόμενο, ούτως ώστε να προκύπτει αφήγηση και να μπορεί να εξαχθεί αφηγηματική δομή,¹ αφού στόχος ήταν να βρεθεί το αν υπάρχουν δομικές ανωμαλίες.

Στην αρχή κάθε αφήγησης υπήρχε μια ερώτηση από τον ερευνητή και κατά τη διάρκεια των αφηγήσεων γίνονταν ορισμένες παρεμβάσεις ανατροφοδότησης που περιελάμβαναν κατά κύριο λόγο επιφωνήματα ή κάποια γλωσσικά στοιχεία άνευ σημασίας. Όλα αυτά έχουν αφαιρεθεί για πρακτικούς λόγους και επειδή δεν είχαν καμία ουσιαστική συμβολή στην ανάλυση των αφηγήσεων.

Επίσης, στις περισσότερες από τις αφηγήσεις που παρήχθησαν από ομιλητές με διαταραχή του λόγου υπάρχουν γλωσσικά λάθη (συντακτικά, μορφολογικά κ.ά.) και αρκετές επαναλήψεις ή ημιτελείς λέξεις. Σε κανένα σημείο από τα παραπάνω δεν υπήρξε περαιτέρω ανάλυση ή προσπάθεια εξήγησης των λαθών, καθώς δεν θεωρήθηκε ότι επηρεάζουν την αφηγηματική δομή που είναι το βασικό θέμα της

¹ Σε ορισμένες περιπτώσεις πολύ σοβαρής διαταραχής του λόγου, το παραγόμενο κείμενο ήταν σε μεγάλο βαθμό δυσνόητο και ανολοκλήρωτο. Στην παρούσα εργασία στόχος ήταν το να μπορεί ο ομιλητής να παραγάγει μια πλήρη αφήγηση για να μελετηθεί η δομή της.

εργασίας. Στις ελάχιστες περιπτώσεις που οι γλωσσικές ελλείψεις των ομιλητών δυσχέραιναν την ανάλυση ή επηρέαζαν με κάποιον τρόπο τη δομή της αφήγησής τους, υπάρχει ιδιαίτερη επισήμανση.

Επιπλέον, οι αφηγήσεις ποικίλουν σε εκτενέστερες και σε πιο σύντομες. Έχουν χωριστεί σε γραμμές, οι οποίες είναι αριθμημένες για τη διευκόλυνση της αναφοράς σε αυτές. Αριθμημένες είναι μόνο οι προτάσεις που συμμετέχουν στην αφήγηση. Τα εκφωνήματα που απλώς δηλώνουν τη δυσκολία του ομιλητή να παραγάγει την αφήγηση όπως θα ήθελε ή την παραδοχή ότι δεν έχει κατανοήσει τον σκοπό της συνέντευξης (π.χ. *δεν καταλαβαίνω δηλαδή τώρα τι @ να πω*) δεν θεωρήθηκαν μέρος της αφηγηματικής δομής, δεν αριθμούνται και επομένως δεν συμπεριλαμβάνονται σε κάποιο αφηγηματικό μέρος.

Όσον αφορά τη θεματολογία των κειμένων, οι αφηγήσεις των ομιλητών με αφασία και πάρκινσον έχουν ως θέμα το πώς έγιναν αντιληπτά τα συμπτώματα ή γενικότερα το περιστατικό (stroke story). Η θεματολογία των ομιλητών χωρίς διαταραχή είναι ελεύθερη.

Τέλος, είναι πολύ σημαντικό να διευκρινιστεί ότι η μεθοδολογία που ακολουθείται στην εργασία αυτή δεν είναι πειραματική, καθώς ο στόχος δεν αφορά τη σύγκριση των ικανοτήτων των ομιλητών στην παραγωγή αφηγηματικού λόγου, αλλά τα συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν από την εφαρμογή του μοντέλου του Labov σε κατηγορίες αφηγήσεων με διαφοροποιημένη θεματολογία.

3. Ορισμός της αφήγησης

Η αφήγηση είναι ένα από τα σημαντικότερα κειμενικά είδη και οι θεωρίες που την αφορούν είναι πάντα πολλές και ενδιαφέρουσες. Μάλιστα, η αφήγηση «αναγνωρίζεται ως πρωταρχικό ή θεμελιακό κειμενικό είδος και τοποθετείται ένα επίπεδο πιο πάνω από τα υπόλοιπα κειμενικά είδη» (Γεωργακοπούλου 2006α: 33). Από τις αφηγηματικές γραμματικές μέχρι τον Labov και τον Adam, κάθε θεωρία προσπαθεί να δια φωτίσει ζητήματα ορισμού, δομής, κειμενικών σχέσεων και λεξικογραμματικών χαρακτηριστικών.

Η πολυπλοκότητα του συγκεκριμένου κειμενικού είδους φαίνεται ήδη από τις προσπάθειες που έχουν γίνει για την καταγραφή ενός πλήρους και αντιπροσωπευτικού ορισμού. Ο Labov ορίζει την αφήγηση ως «μια μέθοδο

ανακεφαλαίωσης προηγούμενης εμπειρίας² μέσω του συνδυασμού αλληλουχίας γεγονότων που πράγματι συνέβησαν. [...] Η αλληλουχία αυτή μπορεί να μην είναι η ίδια με την πραγματική ή να είναι και εντελώς αντίθετη» (1977: 359-369). Σύμφωνα με τον ίδιο υπάρχει ορισμός και για την ελάχιστη αφήγηση, η οποία αφορά «δύο προτάσεις σε χρονική σειρά» (ό.π.: 360), οι οποίες πρέπει να «περιέχουν μια κρίσιμη στιγμή χρονικά προσδιορισμένη» (ό.π.: 361). Ορισμός της ελάχιστης αφήγησης έχει δοθεί και από την Rumelhart, η οποία αναφέρει ότι πρόκειται για «κάθε ιστορία που αποτελείται απλά από μια σκηνή και η οποία ακολουθείται από τουλάχιστον ένα επεισόδιο. Το επεισόδιο συνήθως αποτελείται από την εμφάνιση κάποιου γεγονότος μαζί με την αντίδραση του χαρακτήρα σε αυτό». Ένας από τους επικρατέστερους ορισμούς για την αφήγηση είναι αυτός που λειτουργεί και στη βάση άλλων θεωριών γύρω από την αφήγηση, όπως του Stein (1982, στο Γεωργακοπούλου & Γούτσος: 2011). Ο ορισμός αυτός δηλώνει το αφήγημα ως «το είδος λόγου που πραγματεύεται τη μετάβαση από μια αρχική κατάσταση πραγμάτων σε μια ρήξη και, στη συνέχεια, στην αποκατάστασή της με τροποποιημένη μορφή, ύστερα από μία ή περισσότερες εμπρόθετες πράξεις» (ό.π.).

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, υπάρχει διαφορά στον ορισμό της ελάχιστης αφήγησης και στα στοιχεία που πρέπει αναγκαστικά να έχει ένα κείμενο για να εκληφθεί ως αφηγηματικό. Σημείο αναφοράς για έναν τέτοιο χαρακτηρισμό είναι πάντα η παρουσία μιας πράξης ή ενός γεγονότος που θα είναι μάλλον αναπάντεχο και θα αλλάξει την κατάσταση που θεωρούνταν αρχικά δεδομένη. Γι' αυτό τον λόγο είναι δύσκολο να οριστεί ως αφήγηση ένα κείμενο που περιλαμβάνει μόνο δύο πράξεις που βρίσκονται απλώς σε χρονική διαδοχή, όπως αναφέρθηκε παραπάνω με βάση τη θεωρία του Labov, καθώς αυτή είναι μεν αναγκαία συνθήκη αλλά όχι και ικανή. Σε ένα κείμενο πρέπει να υπάρχουν τρία βασικά χαρακτηριστικά για να οριστεί ως αφηγηματικό: α) η χρονική διαδοχή, β) η αιτιακή σχέση ανάμεσα στα γεγονότα και γ) η στιγμή που ανατρέπει την αρχική κατάσταση.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά που εκτίθενται ως αναγκαία για την υπόσταση ενός αφηγηματικού κειμένου αποδεικνύονται και δικαιολογούνται από τις θεωρίες αφήγησης που ακολουθούν.

² Η Georgakopoulou (1997) αναφέρει ότι, αφού οι αφηγήσεις είναι μέρος των κοινωνικών δραστηριοτήτων του ανθρώπου, δεν περιέχουν προ-καθορισμένα γεγονότα, αλλά μεταβλητά και εξαρτώμενα από αλλαγές και αναθεωρήσεις, ως αποτέλεσμα περικειμενικών επιρροών.

4. Τα βασικότερα θεωρητικά πρότυπα

4.1 Αφηγηματικές γραμματικές

Γύρω στη δεκαετία του 1970 εμφανίστηκε στο προσκήνιο η θεωρία των αφηγηματικών γραμματικών. Στόχος τους ήταν να δείξουν πώς η αφήγηση μπορεί να επηρεάσει την κατανόηση, τη μάθηση και την ανάκληση γεγονότων (Georgakopoulou 1997: 5). Επρόκειτο για μια θεωρία, η οποία μπορεί να υποστηριχθεί ότι αποτελεί συνδυασμό γνωσιακής γλωσσολογίας και σύνταξης: η έμφαση που δίνεται αφορά τη βαθεία δομή των ιστοριών και τη σύνδεση που αυτή έχει με τη γνωστική κατανόησή τους.

Αναφορικά με το πρώτο σκέλος (αυτό της βαθείας δομής) μπορεί να αναφερθεί το εξής: κάθε αφήγηση έχει ορισμένα χαρακτηριστικά (κυρίως συντακτικά και σημασιολογικά), τα οποία αφορούν την οργάνωσή της και είναι καθολικά, ανεξαρτήτως πολιτισμικής επιρροής ή μόρφωσης του ομιλητή (ό.π.), ενώ βρίσκονται και σε πλήρη αντιστοιχία με «τους καθημερινούς τρόπους κατανόησης και απομνημόνευσης που είναι επίσης καθολικοί» (Mandler κ.ά. 1980: 19-20) . Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το να είναι δυνατόν να παραχθούν νέες ιστορίες χρησιμοποιώντας ως «κορμό» κάθε φορά τα ίδια χαρακτηριστικά με μικρές παραλλαγές, αλλά και το να μπορούν να γίνουν απολύτως κατανοητές αφηγήσεις που δεν έχουν παραχθεί ποτέ άλλοτε και που, ίσως, εμπεριέχουν περιστατικά που δεν φαίνονται ρεαλιστικά ή που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Επιπλέον, όσον αφορά τη σύνδεση των αφηγήσεων με τα γνωσιακά σχήματα φαίνεται ότι, σύμφωνα πάντα με τη συγκεκριμένη θεωρία, υπάρχουν συγκεκριμένα γνωστικά φαινόμενα, τα οποία λαμβάνουν χώρα, ώστε να γίνει κατανοητή μια αφήγηση ή να ανακληθεί στη μνήμη του ακροατή. Τα αφηγηματικά κείμενα είναι αυτά που αξιοποιούνται για να συνδέσουν πράξεις και γεγονότα σε μια συγκεκριμένη σειρά. Μέσα σε αυτή υπάρχουν γνωσιακές σχέσεις για την αιτία, την εξήγηση, τον σκοπό και τη χρονική εγγύτητα των γεγονότων. Έτσι, η «επιφανειακή δομή» του κειμένου αντανακλά μια βαθύτερη οργάνωση στοιχείων που απαιτούν τη σχηματοποίηση οικουμενικών γνώσεων για τον κόσμο (de Beaugrande & Dressler 1981: 184).

Τα καθολικά χαρακτηριστικά μπορούν να βρεθούν σε μια μορφή αφήγησης, η οποία εμπίπτει σε έναν γενικό κανόνα, ή να υποβόσκουν στο «σχήμα» της ιστορίας, από το οποίο προέρχονται οι προσωπικές ιστορίες. Το σχήμα αυτό (το οποίο είναι δομημένο ως προς τον στόχο της ιστορίας) αποτελείται, σύμφωνα με τις

Αφηγηματικές Γραμματικές, από έναν πρωταγωνιστή, τους επιθυμητούς στόχους και τις προθέσεις του πρωταγωνιστή να τους πετύχει (Georgakopoulou 1997). Η συγκεκριμένη δομή διατυπώνεται ως ένα αντιληπτικό πλαίσιο που δίνει τη δυνατότητα στον αφηγητή να «αποθηκεύει» και να «ανακτά» πληροφορίες ανεξάρτητα από την ιστορία, τους χαρακτήρες και τα γεγονότα. Επίσης, υπογραμμίζει όλη την αφηγηματική δομή, η οποία είναι οργανωμένη σε ευρύτερες ενότητες (τις μακρο-προτάσεις)³ με χωροχρονική διαδοχή των κατηγοριών: σκηνή, εναρκτήριο γεγονός (κάποια αλλαγή στο περιβάλλον του πρωταγωνιστή), αντίδραση σε αυτό, απόπειρα (πράξεις του πρωταγωνιστή προς την εκπλήρωση του στόχου του), συνέπειες της απόπειρας και αντίδραση του πρωταγωνιστή στις συνέπειες (Stein & Glenn 1979, στο Georgakopoulou 1997).

Τα αποτελέσματα διαφόρων ερευνών που ακολούθησαν τη διατύπωση της παραπάνω θεωρίας επιβεβαίωσαν το γεγονός ότι, πράγματι, υπάρχει μια κανονική διάταξη αφηγήσεων με πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τα οποία, σε περίπτωση που παραβιαστούν δυσχεραίνουν κατά πολύ την κατανόηση του αφηγήματος (Γεωργακοπούλου & Γούτσος 2011). Πέρα, όμως, από την επιβεβαίωση ύπαρξης δεδομένης δομής στην αφήγηση, οι αφηγηματικές γραμματικές εξέφρασαν και τις αιτιακές σχέσεις που συνδέουν τα γεγονότα της ιστορίας, οι σχέσεις των οποίων δεν είναι απλώς χρονικές, κάτι που εξετάστηκε επανειλημμένως στην πορεία και που επιβεβαιώθηκε αρκετές φορές ακόμα.

Παρόλ' αυτά δεν έλειψαν οι αντιρρήσεις ή αντιδράσεις προς την παραπάνω θεωρία. Αρχικά, έγινε λόγος για το περιορισμένο (έως μηδαμινό) ενδιαφέρον που δείχνει προς το περικείμενο της ιστορίας, μιας έννοιας που, όπως έχει αποδειχθεί πολλές φορές, παίζει καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση της σημασίας και της προθετικότητας του λόγου. Επίσης, η εξέταση των αφηγήσεων από τις οποίες προέκυψαν τα συμπεράσματα της θεωρίας, διεξήχθη σε πολύ περιορισμένες σε είδος και αριθμό ιστορίες, για τις οποίες δεν έγινε έρευνα σε τίποτα άλλο παρά στην κατανόηση, παραβλέποντας την παραγωγή τους. Τέλος, δεν υπήρξε εξέταση των χαρακτηριστικών που καθιστούν μια αφήγηση ενδιαφέρουσα ή άξια να ειπωθεί (κάτι που διατυπώθηκε αργότερα από τον Labov και που γνώρισε ευρεία αποδοχή, με τον όρο «αξιολόγηση»). Η έλλειψη ενδιαφέροντος για την αξιολόγηση θεωρήθηκε

³ Σχεδόν όλες οι θεωρίες δέχονται ότι η οργάνωση της αφήγησης γίνεται σε μακρο- και μικρο-προτάσεις (Stein & Glenn 1979, Adam 1999, Marini 2011 κ.ά.).

βασικό μειονέκτημα της θεωρίας (Georgakopoulou 1997, Γεωργακοπούλου & Γούτσος 2011), η οποία αποτέλεσε τη βάση άλλων θεωριών και τροποποιήθηκε μέσα από αυτές.

4.2 Η θεωρία του Adam

Μια λεπτομερή και σε βάθος περιγραφή της αφήγησης και των βασικών της χαρακτηριστικών προσφέρει ο Jean-Michel Adam (1999). Σπουδαίο ρόλο στη θεωρία που αναπτύσσει έχουν οι έννοιες της υπερδομής και των ακολουθιών προτάσεων. Οι αφηγηματικές προτάσεις, όπως υποστηρίζει, ομαδοποιούνται και σχηματίζουν υπερδομές αποτελούμενες από μακρο-προτάσεις. Η λογική αυτή ακολουθεί τη γενικότερη λογική του γλωσσικού συστήματος, το οποίο, όπως υποστηρίζουν οι Marini κ.ά. (2011: 1374), αποτελείται από τις δύο αυτές διαστάσεις: τη μικρο-γλωσσική (micro-linguistic) και τη μακρο-γλωσσική (macro-linguistic). Η πρώτη είναι υπεύθυνη για τις ενδοπροτασιακές λειτουργίες, ενώ η δεύτερη για τις διαπροτασιακές. Αυτές οι λειτουργίες, όμως, αλληλεπιδρούν και μεταξύ τους, ώστε να υπάρχει το αναμενόμενο αποτέλεσμα σε επίπεδο γλωσσικής παραγωγής και πρόσληψης. Την ίδια λογική ακολουθούν και τα δύο επίπεδα αφηγηματικών προτάσεων: οι μακρο-προτάσεις είναι ολόκληρες ενότητες μικρο-προτάσεων, οι οποίες συνδυάζονται για να εξελιχθεί η δράση της ιστορίας.

Οι ακολουθίες γεγονότων είναι πολύ χρήσιμες γενικά στη μελέτη αφηγήσεων. Η εξέταση ιστοριών μέσα από τις ακολουθίες τους επιτρέπει την κατανόηση του πώς τα γεγονότα του παρόντος συνδέονται με τα όσα έχουν προηγηθεί αυτών, πώς αυτή η σχέση (παροντικών-παρελθοντικών γεγονότων) υπεισέρχεται στην ιστορία συνολικά, πώς επιτυγχάνεται η μετάβαση σε εκείνα που θα ακολουθήσουν και πώς οι προϋποθέσεις για αυτή τη μετάβαση μπαίνουν στην ίδια την ιστορία (Schegloff 1992: 201).

Σε αυτές τις ομαδοποιημένες προτάσεις που σχηματίζουν την τελική ιστορία συνδεδεμένες με αιτιακές σχέσεις, κυριαρχούν κάθε φορά τρία στοιχεία: ο χρόνος, το υποκείμενο και τα τροποποιημένα κατηγορήματα. Η σπουδαιότητα των χρονικά διατεταγμένων πράξεων σε μια αφήγηση έχει διατυπωθεί πολλές φορές και βρίσκεται σε όλες της θεωρίες περί αφήγησης. Ο Adam δίνει, όμως, μεγάλη σημασία και στα άλλα δύο στοιχεία. Χρησιμοποιώντας τη διατύπωση του Bremond (1973) αναφέρει ότι σε μια αφήγηση «[...] ένα οποιοδήποτε υποκείμενο (έμψυχο ή άψυχο, δεν έχει σημασία) τοποθετείται σε ένα χρόνο t και στη συνέχεια $t + n$ και αναφέρεται τι

συμβαίνει στη στιγμή $t + n$ στα κατηγορήματα που το χαρακτήρισαν τη στιγμή t ». Στο παραπάνω, φαίνεται η χρονική διαδοχή, καθώς το t (η μία χρονική στιγμή) πρέπει να γίνει οπωσδήποτε $t + n$ (η επόμενη χρονική στιγμή) για να συνεχιστεί η αφήγηση. Στη διαδοχή του χρόνου πρέπει πάντα να υπάρχει ως σταθερό σημείο το υποκείμενο, το οποίο βιώνει τις τροποποιημένες καταστάσεις. Έτσι, ο Adam είναι κατηγορηματικός στο ότι δεν αρκεί η διαδοχή των γεγονότων για να υπάρξει αφήγηση, αλλά είναι απαραίτητο να συνδυαστεί με το ανθρώπινο ενδιαφέρον και την ενότητα δράσης.⁴ Το ανθρώπινο ενδιαφέρον θεωρείται δεδομένο και από άλλες πηγές, αφού η αφήγηση γεγονότων του παρελθόντος γίνεται κατά βάση με σκοπό τη συγκίνηση και την προσωπική εμπλοκή του αποδέκτη (Αρχάκης 2014: 442).

Συνολικά τα συστατικά στοιχεία μιας αφήγησης για τον Adam είναι έξι:

Κριτήρια για τον ορισμό της αφήγησης	
Διαδοχή γεγονότων	Είναι απαραίτητο να υπάρχει χρονική διαδοχή σε συνδυασμό με την «τάση», τον αναδρομικό καθορισμό που κάνει την αφήγηση να οργανώνεται με βάση μια τελική κατάσταση
Θεματική ενότητα	Βασικός παράγοντας ενότητας είναι ένα υποκείμενο που υφίσταται μια κατάσταση ή/και ενεργεί
Τροποποιημένα κατηγορήματα	Τα στοιχεία που προσδιορίζουν το υποκείμενο τη χρονική στιγμή t είναι τα «είμαι, έχω, κάνω». Αυτά τροποποιούνται στη στιγμή $t + n$.
Διαδικασία	Είναι η ενότητα δράσης, δηλαδή τα συμβάντα κατά τη διάρκεια της αφήγησης. Μεσολαβεί ανάμεσα στην αρχή (την αρχική κατάσταση) και το τέλος (την τελική κατάσταση) του κειμένου
Αφηγηματική αιτιότητα	Την εξηγεί ο Genette ως εξής: Αυτό που συμβαίνει «μετά από κάτι» διαβάζεται

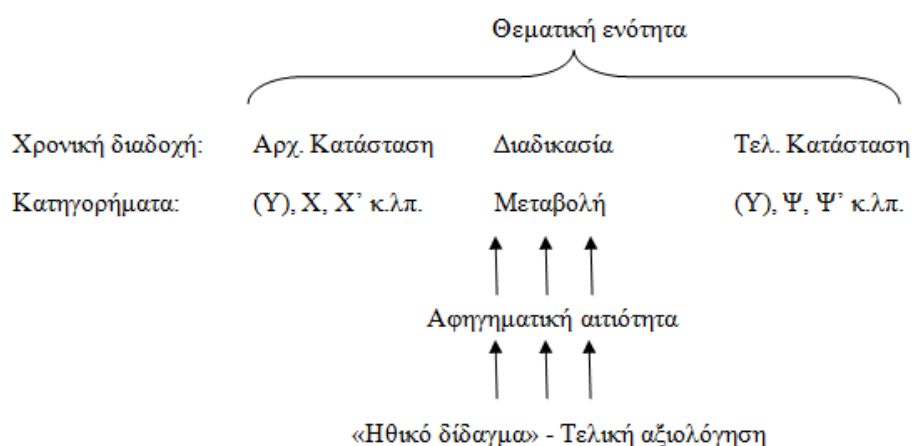
⁴ Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι αν δεν υπάρχει χρονική διαδοχή το κείμενο μετατρέπεται σε περιγραφικό, ενώ αν λείπει η ενότητα δράσης τότε το αποτέλεσμα είναι ένα χρονολόγιο γεγονότων.

	σαν να έχει προκληθεί «από κάτω» κι έτσι η αφήγηση αποκρύπτει τον αυθαίρετο χαρακτήρα της
Τελική εκτίμηση ⁵	Η τελική στιγμή της ιστορίας, όπου η αρχική κατάσταση-κατηγορία έχει τροποποιηθεί μέσω της «διαδικασίας».

Πίνακας 1: Τα 6 βασικά στοιχεία της αφήγησης κατά τον Adam

Είναι εξαιρετικά σημαντικό το γεγονός ότι κανένα από τα παραπάνω στοιχεία δεν αρκεί από μόνο του για να δημιουργήσει ένα αφηγηματικό κείμενο. Όλα πρέπει να συνδυαστούν μεταξύ τους, ώστε να παραγάγουν το αποτέλεσμα της αφήγησης.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά μπορούν να συνοψιστούν και να φανούν διαγραμματικά στο εξής σχήμα:

Εικόνα 1: Τα συστατικά του αφηγηματικού κειμένου

4.3 Το πρότυπο του Labov

Ο William Labov διατύπωσε το 1977 τη δική του θεωρία σχετικά με την αφηγηματική δομή, η οποία επρόκειτο να διατηρηθεί ως η επικρατέστερη για αρκετά χρόνια, ίσως μέχρι και σήμερα. Η υπόθεση Labov και του Waletzky ήταν να μελετήσουν τις θεμελιώδεις αφηγηματικές δομές σε προφορικές αφηγήσεις προσωπικής εμπειρίας. Στόχος τους έγινε να αναγνωρίσουν και να συσχετίσουν

⁵ Ο Adam κάνει λόγο και για ένα «ηθικό αξίωμα/δίδαγμα», το οποίο είναι το ουσιαστικότερο μέρος της αφήγησης, αλλά υπολανθάνει. Είναι, ωστόσο, και το σημείο έναρξης ή αφόρμησης για την παραγωγή της αφήγησης που σημαίνει ότι το κείμενο ξεκίνησε να γράφεται για να μεταδώσει το συγκεκριμένο δίδαγμα και ότι αυτό δεν προέκυψε στην πορεία.

γλωσσικές ιδιότητες της αφήγησης με τις λειτουργίες τους, ενώ η ανάλυση θα γινόταν πάνω σε αφηγηματικά μοτίβα (Toolan 1988).

Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε συλλέχθηκε μέσα από συνεντεύξεις που δόθηκαν ως αντίδραση σε κάποιο συγκεκριμένο ερέθισμα κατά βάση συναισθηματικά φορτισμένο. Η διαδικασία αυτή δημιούργησε ένα ελεγχόμενο περιβάλλον παραγωγής προφορικού λόγου και οι συνεντεύξεις που προέκυψαν δεν θεωρούνται ελεύθερες, πράγμα που, όπως αναφέρεται και παρακάτω, δημιουργεί επιφυλάξεις για τα αποτελέσματα της έρευνας και τον καθολικό χαρακτήρα που ήθελε ο Labov να τους προσδώσει. Το στοιχείο που λειτουργεί ανασταλτικά στον έλεγχο του περιβάλλοντος είναι το είδος του ερεθίσματος που δόθηκε και το οποίο αφορούσε κάποιον συγκινησιακό παράγοντα για τον ομιλητή, όπως κάποια προσωπική τραυματική εμπειρία (Labov 1977: 355).

Προτού ακόμη αναφερθούν τα αποτελέσματα που αφορούν τη δομή των κειμένων, ο Labov θεώρησε σημαντικό να διακρίνει τις προτάσεις μιας αφήγησης σε «αφηγηματικές» και «μη αφηγηματικές» (ό.π.: 362). Οι πρώτες είναι αυτές που περιέχουν κάποια κρίσιμη στιγμή ή που συνδέονται με τις επόμενες προτάσεις κατ' αυτόν τον τρόπο, ενώ οι δεύτερες είναι πιο γενικές, γι' αυτό και ονομάζονται και «ελεύθερες». Ο εγκυρότερος τρόπος για να εντοπιστούν οι ελεύθερες προτάσεις και να διακριθούν από τις αφηγηματικές είναι να γίνει διατάραξη της αφηγηματικής δομής μέσω αντιστροφής των προτάσεων. Εκείνες οι προτάσεις που δεν είναι δυνατόν να μπουν σε διαφορετική σειρά από την αρχική είναι οι «αφηγηματικές». Αντίθετα, οι «μη αφηγηματικές» δεν δημιουργούν κανένα πρόβλημα κατά τη μετακίνηση και η ιστορία εξακολουθεί να είναι πλήρως κατανοητή και να έχει την ίδια λειτουργία με πριν. Ο παραπάνω διαχωρισμός δεν γίνεται για να βρεθούν οι «σημαντικές προτάσεις»· αντιθέτως, μια αφήγηση που αποτελείται μόνο από «αφηγηματικές» προτάσεις και δεν έχει καθόλου «ελεύθερες»⁶ μπορεί να γίνει και δυσλειτουργική. Ο τρόπος για να παραμείνει η αφήγηση ολοκληρωμένη και αποτελεσματική είναι να διατηρήσει κάποια χαρακτηριστικά, τα οποία είναι αναγκαία γι' αυτή και παρουσιάζονται παρακάτω.

Σύμφωνα με τον Labov για να χαρακτηριστεί μια αφήγηση απόλυτα ολοκληρωμένη πρέπει να αποτελείται από τα εξής: περίληψη (abstract), προσανατολισμό (orientation), πράξη επιπλοκής (complicating action), επίλυση (resolution) και επιμύθιο (coda). Αυτό σημαίνει ότι ακόμα κι αν το αφηγηματικό

⁶ Άλλος όρος για τις «μη-αφηγηματικές».

κείμενο αποτελείται μόνο από αφηγηματικές προτάσεις και καθόλου ελεύθερες, μπορεί να είναι πλήρες, αν διαθέτει τα παραπάνω μέρη (ό.π.: 363).

Όσον αφορά τη λεπτομερή αφηγηματική, ο Labov την παρουσιάζει αποτελούμενη από επτά μέρη, καθώς στα πέντε παραπάνω προσθέτει επίσης την κλιμάκωση και την αξιολόγηση, η οποία είναι το σπουδαιότερο στοιχείο συμβολής της θεωρίας του στην έρευνα των αφηγηματικών κειμένων. Η αναγνώριση και ο διαχωρισμός των αφηγηματικών μερών γίνεται κυρίως με θεματικά, συντακτικά και επιτονικά κριτήρια (γενικότερα, δηλαδή, με γλωσσικά και όχι τόσο με γνωσιακά κριτήρια). Ωστόσο, καλό κριτήριο διαχωρισμού θα μπορούσαν να είναι και οι μονάδες ιδέας που έχουν παρουσιαστεί από τον Chafe (1987, στο Georgakopoulou 1997): σε αυτές τις μονάδες ιδέας, και πάλι, χρησιμοποιούνται τα κριτήρια του επιτονισμού, της σύνταξης (να υπάρχει, για παράδειγμα, μια ρηματική φράση που θα ακολουθείται από άλλες ονοματικές φράσεις) και της ψυχολογίας (περιλαμβάνεται το στοιχείο της «επίγνωσης», δηλαδή το να υπάρχει ένα όριο πληροφοριών, το οποίο ενεργοποιείται σε μια συγκεκριμένη στιγμή και δείχνει ότι το άτομο δεν μπορεί να δεχτεί περισσότερες) (ό.π.).

Η συχνότητα παρουσίας αλλά και η σπουδαιότητα του κάθε δομικού μέρους ποικίλλει ανάλογα με τη φύση του. Ξεκινώντας από την περίληψη, αυτή είναι που χρησιμοποιείται στην αρχή των ιστοριών και ο ρόλος της είναι να συνοψίσει την ιστορία. Παρόλο που φαίνεται να έχει μια σημαντική λειτουργία, η παρουσία της δεν είναι αναγκαία, λόγω του μη οργανικού ρόλου που διαδραματίζει, γεγονός που δικαιολογεί και την ούτως ή άλλως σπάνια παρουσία της στο σώμα των εξεταζόμενων κειμένων για την παρούσα εργασία. Σε αντίθεση, όμως, με την περίληψη, ο προσανατολισμός είναι απαραίτητος. Μέσω αυτού παρουσιάζεται ο τόπος, ο χρόνος, τα πρόσωπα, η δράση των προσώπων και η κατάσταση στην οποία βρίσκονται.⁷ Η περίληψη και ο προσανατολισμός είναι δύο μέρη που έχουν αμιγώς αναφορική λειτουργία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η λειτουργία που έχει το επιμύθιο. Σύμφωνα με τον Labov, το επιμύθιο αποτελεί ένα τρόπο που βρίσκει ο αφηγητής για να δείξει ότι τελείωσε η ιστορία. Μπορεί να περιέχει κάποιες από τις παρατηρήσεις που έχει να κάνει ή μερικά πρώτα συμπεράσματα που εξάγονται με βάση τα αφηγούμενα γεγονότα. Αρκετές φορές οι πληροφορίες που παρέχονται στο επιμύθιο έχουν την

⁷ Ο Labov τονίζει ότι κάποιες από τις πληροφορίες του προσανατολισμού μπορούν να δίνονται ήδη από την περίληψη (1977: 364).

ιδιότητα να καλύπτουν το κενό ανάμεσα στον χρόνο της αφήγησης και στον χρόνο της πραγματικότητας του αφηγητή και του/των αποδέκτη/ών. Έτσι, τον/τους επαναφέρουν στο παρόν και παράλληλα κλείνουν μια ακολουθία γεγονότων-επιπλοκών, δηλώνοντας ότι όσα ακολούθησαν από εκείνη τη χρονική στιγμή και μετά δεν έχουν καμία σημασία για την αφήγηση (Labov 1977: 365).

Όσον αφορά την πράξη επιπλοκής, αυτή είναι που ανατρέπει την αρχική κατάσταση και εξελίσσεται ως ένα σημείο κορύφωσης, το οποίο συνήθως έχει και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, ώστε να δημιουργηθεί η απαραίτητη αίσθηση εγγύτητας ανάμεσα στον κόσμο της αφήγησης και της επικοινωνιακής περιστασης υπό την οποία γίνεται η αφηγηματική παραγωγή: αφηγηματικό ενεστώτα, συσσωρευμένη χρήση ευθέως λόγου και το αφηγηματικό «να» σε προτάσεις με ατελές/μη συνοπτικό ποιον ενέργειας (Αρχάκης 2014: 446). Ενδιαφέρον έχει και το γεγονός ότι η θεωρία του Labov παρουσιάζει μόνο την πράξη επιπλοκής ως απαραίτητη για να αναγνωριστεί ένα κείμενο ως αφηγηματικό. Πράγματι, λόγω και της φύσης του προσανατολισμού, η οποία είναι αμιγώς περιγραφική, ο αποδέκτης του κειμένου είναι σε θέση να διακρίνει το είδος του (αφηγηματικό ή περιγραφικό) μόνο από το αν θα υπάρξει κάποια πράξη επιπλοκής που θα ανατρέπει την περιγραφόμενη κατάσταση. Σε διαφορετική περίπτωση, αν δηλαδή δεν υπάρξει ένα ανατρεπτικό γεγονός, τότε το κείμενο συνεχίζει με τον περιγραφικό του χαρακτήρα και μπορεί να ενταχθεί στα περιγραφικά.⁸ Όλα τα υπόλοιπα μέρη μιας αφήγησης αυτό που κάνουν είναι να την καθιστούν πιο λειτουργική και αυξάνουν την αποτελεσματικότητά της.

Όπως έχει ήδη δηλωθεί, η αξιολόγηση είναι το σπουδαιότερο δομικό μέρος της θεωρίας του Labov.⁹ Το περιεχόμενό της περιλαμβάνει ό,τι θέλει να πετύχει ο αφηγητής μέσω του παραγόμενου κειμένου· το μήνυμα που θέλει στην ουσία να περάσει ο αφηγητής. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Labov είναι εξαιρετικά σημαντικό το κομμάτι της αξιολόγησης, γιατί κάθε κείμενο πρέπει να έχει έναν σκοπό και «υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τρόποι για να πεις μια ιστορία και να πετύχεις διαφορετικά πράγματα ή να μην πετύχεις τίποτα απολύτως» (Labov 1977: 366). Ούτως ή άλλως η «αξιολόγηση»¹⁰ είναι μια από τις δύο βασικές λειτουργίες που

⁸ Η διαφοροποίηση αφηγηματικών-περιγραφικών κειμένων είναι μια ιδιαίτερα πολύπλοκη υπόθεση και ένα κριτήριο δεν αρκεί για να χαρακτηριστεί η κατάταξή του στη μια ή στην άλλη κατηγορία ασφαλώς.

⁹ Για πολλούς την ίδια σπουδαιότητα έχει και η βασική αφηγηματική πρόταση και η διάκρισή της από τη μη-αφηγηματική/ελεύθερη.

¹⁰ Μετά τη διατύπωση της συγκεκριμένης θεωρίας η αξιολόγηση έλαβε και διαφορετικό περιεχόμενο από άλλους ερευνητές, οι οποίοι στράφηκαν κυρίως προς το στοιχείο της «αφηγησιμότητας», άρα της αξίας της ιστορίας να ειπωθεί και απομακρύνθηκαν από τις συντακτικές παρατηρήσεις. Ο όρος «αξιολόγηση» απέκτησε κατ' αυτόν τον τρόπο μια πιο ευρεία οπτική (Georgakopoulou 1997: 17).

επιτελεί η αφήγηση, με την άλλη να είναι η «αναφορά». Έτσι, αρχικά, ο αφηγητής θέλει να δώσει αρκετές πληροφορίες, ώστε να παρουσιάσει με σαφήνεια τα γεγονότα (αναφορική λειτουργία), αλλά και να καταστήσει την ιστορία σημαντική (αξιολογική λειτουργία) (Olness & Ulatowska 2011).

Είναι σίγουρο ότι για να υπάρξει ενδιαφέρον σε μια αφήγηση, άρα να έχει νόημα το να ειπωθεί, είναι να διεγείρει συγκεκριμένα συναισθήματα στον αποδέκτη, κάτι το οποίο μπορεί να συνδεθεί άμεσα με την αναφορά του Adam στο κομμάτι για το ανθρώπινο ενδιαφέρον (βλ. ενότητα 3.2). Η «αποτυχία» στις αφηγήσεις είναι αυτή ακριβώς: το μην έχει κανείς να πετύχει κάτι. Αυτό συμβαίνει όταν ο αποδέκτης δεν καταλάβει για ποιο λόγο άκουσε τη συγκεκριμένη ιστορία και καταλήξει στο εκφώνημα *και λοιπόν*. Μια καλή και πετυχημένη αφήγηση έχει πάντα έναν σκοπό (όπ.π.).¹¹ Η Polanyi (1989, στο Olness & Ulatowska 2011) αναφέρει ότι μια αφήγηση δεν λέγεται για να κοινωνήσει μια σειρά γεγονότων, αλλά για να μεταδώσει ένα μήνυμα, άρα να πετύχει κάποιο στόχο.¹² Από την άλλη μια αφήγηση που δεν έχει να προσφέρει πολλά στοιχεία και συνήθως αντιμετωπίζεται από την παραπάνω ερώτηση είναι εκείνη που περιέχει πολλές κοινές και συνηθισμένες πληροφορίες, επομένως δεν έχει κάποιο νόημα να ειπωθεί. Ωστόσο, υπάρχουν και ιστορίες που αξίζει να ειπωθούν. Πρόκειται για αφηγήσεις ασυνήθιστες, ενδιαφέρουσες και, γενικά, με μη αναμενόμενο περιεχόμενο. Το κριτήριο του «μη αναμενόμενου»¹³ είναι βασικό στη θεωρία του Quasthoff (1980) και ορίζεται ως «ένας παράγοντας της πλοκής ή της ερμηνείας του αφηγητή ή της προσληπτικής συναίσθησης του αποδέκτη» (Georgakopoulou 1997).

Ο Toolan (1988) θέλοντας να δείξει την εξελικτική πορεία που ακολουθεί μια προφορική αφήγηση και την υποφαινόμενη αξιολόγηση που υπάρχει πίσω από κάθε ιστορία αναπαράγει το σχήμα «διαμαντιού» («diamond» picture). Είναι χαρακτηριστικό το πώς η αξιολόγηση (evaluation), παρόλο που συνδέεται με όλα τα άλλα στοιχεία, μπορεί να υπάρξει οπουδήποτε (η απεικόνιση με τα επεκτεινόμενα «κύματα» είναι απολύτως αντιπροσωπευτική).

¹¹ Η αξιολόγηση είναι ένα στοιχείο που υπάρχει πάντα στις ιστορίες που αφορούν κάποια εμπειρία. Ενδεχομένως να μην υπάρχει μόνο στις έμμεσες ιστορίες (vicarious stories).

¹² Συχνά αυτό είναι κάποιο ηθικό δίδαγμα ή μια κριτική αξιολόγηση.

¹³ Πρόκειται για ένα στοιχείο, το οποίο είναι σαφώς πολιτισμικά προσδιορισμένο και ενέχει και μεγάλο βαθμό υποκειμενικότητας.

Εικόνα 2: Το σχήμα «διαμαντιού» για την εξέλιξη μιας προφορικής αφήγησης (Toolan 1988: 152).

Σε αυτό το σημείο είναι θεμιτό να αναφερθεί και η διάκριση σε αξιολογικές και μη αξιολογικές προτάσεις (όπως υπήρξε και για τις αφηγηματικές). Κατά τον Labov, αξιολογική είναι «οποιαδήποτε πρόταση συνεισφέρει στον σκοπό της αφήγησης, όπως για παράδειγμα αν κάποιος εμφανίζεται ως καλός ή ως κακός». Όμως, πέρα από τη διάκριση των προτάσεων γίνεται και διάκριση στα είδη της αξιολόγησης αυτά καθαυτά. Λόγω του ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι για να στείλει ο ομιλητής τα «σήματα» που θέλει, τα είδη αυτά είναι η εξωτερική και η εσωτερική αξιολόγηση. Η πρώτη κόβει τη ροή της αφήγησης για να μεταφέρει το σχόλιο που έχει να κάνει ο αφηγητής (π.χ. *να πέρασαν δέκα λεπτά (.) τόσο φαντάζομαι θα 'ταν στην ΑΦ3 ομιλητών με αφασία*). Η δεύτερη περίπτωση είναι περισσότερο πολύπλοκη. Στην εσωτερική αξιολόγηση τα αξιολογικά στοιχεία εμπλέκονται μέσα στην ιστορία και μεταφέρουν το επιδιωκόμενο μήνυμα ή συναίσθημα χωρίς να ειπωθούν ευθέως στον αποδέκτη. Για παράδειγμα, ο αφηγητής μπορεί να παρουσιάσει τον εαυτό του σαν να λέει λόγια τρίτου ή να παρουσιάσει ένα τρίτο άτομο που θα αξιολογεί τις αφηγούμενες πράξεις (Labov 1977: 372-3). Ως είδη εσωτερικής αξιολόγησης μπορούν επίσης να λειτουργήσουν: α) τα εμφατικά στοιχεία (εκφραστική φωνολογία, φορμουλαϊκές εκφράσεις, επαναλήψεις κ.ά.), β) συγκριτικά στοιχεία (αρνητικά μόρια, χρήση μέλλοντα κ.ά.), γ) συσχετιστικά στοιχεία (περίπλοκη σύνταξη), και δ) ερμηνευτικά στοιχεία (δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με αιτιολογικό σύνδεσμο) (Γεωργακοπούλου & Γούτσος 2011: 107).

Ένα επιμέρους στοιχείο της εξωτερικής αξιολόγησης είναι η «αξιολογική πράξη», η οποία είναι μια πράξη του συμμετέχοντα στην αφήγηση που δείχνει μια εσωτερική διεργασία ή που προκαλεί συγκεκριμένα συναισθήματα. «Πολλές φορές»,

όπως αναφέρει ο ίδιος ο Labov, «είναι πολύ πιο δραματικό να παρουσιάσεις το τι έκανε κάποιος παρά το τι είπε». Παραδείγματα αξιολογικών πράξεων είναι τα «προσευχήθηκα», «με έπιασαν και δεν μπορούσα να κάνω τίποτα, μόνο έτρεμα» κ.ά. (Labov 1977: 373).

5. Σημαντικές έννοιες

Παρακάτω γίνεται λόγος για δύο έννοιες που έχουν καθοριστική σημασία για την παρούσα εργασία, όπως προκύπτει από τα αποτελέσματά της: για το περικείμενο και για τους δείκτες λόγου. Και τα δύο βοηθούν στην ανάλυση των κειμένων, ενώ βάσει αυτών δίνεται και κάποιου είδους εξήγηση για τα φαινόμενα που συναντώνται.

5.1. Περικείμενο

Είναι δεδομένο ότι κάθε κείμενο πρέπει να τοποθετείται εντός περικειμένου, καθώς έτσι λαμβάνει νέο περιεχόμενο και μπορεί να τροποποιηθεί εκείνο που καταλαβαίνει ο αποδέκτης. Το ίδιο το περικείμενο δεν είναι τόσο υποκείμενο της εξέτασης, αλλά το «επικαλούμαστε» για να κάνουμε όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστη την αποκωδικοποίηση του μηνύματος και την ερμηνεία του (Schegloff 1992: 193). Αντίθετη άποψη προσβέυεται από τον Malinowski (1946, στο Γούτσος 2012), ο οποίος αναφέρει ότι το περικείμενο¹⁴ έχει τέτοιο βαθμό σπουδαιότητας που πρέπει να είναι αυτόνομο αντικείμενο έρευνας.

Στη συγκεκριμένη εργασία υποστηρίζεται ότι ο κανόνας της αφηγηματικής δομής, όπως παρουσιάζεται από τα θεωρητικά πρότυπα που αναπτύχθηκαν παραπάνω, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί καθολικός. Μέσα από τις αφηγήσεις των ομιλητών με διαταραχή του λόγου δεν εξάγονται ιδιαίτερα συμπεράσματα σχετικά με τα κείμενα που παράγει ένα άτομο με διαταραχή λόγου, αλλά, αν εξεταστούν υπό την οπτική κειμένων με μεγάλη συναισθηματική φόρτιση και πολύ συγκεκριμένη θεματολογία σε ένα περιορισμένο περιβάλλον, τότε καταλήγουμε σε ορισμένα χαρακτηριστικά των αφηγηματικών κειμένων γενικότερα. Αυτός είναι ο λόγος που πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην έννοια του περικειμένου.

Στο σημείο αυτό αποδεικνύεται πολύ χρήσιμη η θεωρία των Halliday & Hasan (1989) σχετικά με τις «περικειμενικές παραμέτρους» (contextual configuration). Πρόκειται για όρο σχετικό με το «καταστασιακό ιδίωμα» και τα στοιχεία που περιλαμβάνει: το πεδίο, τον τρόπο και τον τόνο. Αυτό που μπορεί να προσφέρει η

¹⁴ Λόγος γίνεται ιδιαίτερα και πιο συγκεκριμένα για το καταστασιακό περικείμενο.

θεωρία των περικειμενικών παραμέτρων αφορά τη μεταβλητότητα των χαρακτηριστικών ενός κειμένου. Υποστηρίζεται ότι δεν είναι δυνατόν να γίνεται λόγος γενικά, για παράδειγμα, για το ότι ένα συγκεκριμένο «πεδίο» οδηγεί πάντα στην εμφάνιση ενός στοιχείου ή ενός άλλου. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι περικειμενικές παράμετροι μπορούν έχουν κεντρικό ρόλο στην ανάλυση της κειμενικής δομής: ο λόγος είναι ότι δεν θα μπορούσε κανείς να αναμένει κάποια δομικά στοιχεία ή τη χρήση συγκεκριμένου λεξιλογίου επειδή πρόκειται για συγκεκριμένο κειμενικό είδος από συγκεκριμένο ομιλητή.

Παρόλο, λοιπόν, που δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί το ποια στοιχεία θα υπάρχουν σε ένα κείμενο και ποια όχι, μπορεί να γίνει διαχωρισμός για υποχρεωτικά και προαιρετικά στοιχεία¹⁵ μιας κειμενικής δομής και για το ποιες μπορεί να είναι οι πιθανότητες επανάληψής τους. Έτσι, είναι ίσως ορθότερο να γίνεται λόγος, όχι για τον κανόνα της κειμενικής δομής, αλλά για μια «πιθανή γενική δομή».

5.2. Δείκτες λόγου

Οι δείκτες λόγου αποτελούν ένα εξαιρετικά σημαντικό κομμάτι για οποιοδήποτε κείμενο, καθώς η λειτουργία τους κατευθύνει τον αποδέκτη, ώστε να αποκωδικοποιήσει το μήνυμα του κειμένου όσο το δυνατόν ευκολότερα. Σε ένα αφηγηματικό κείμενο και κυρίως στην ανάλυση της δομής του, η παρουσία τους κρίνεται αναγκαία για να είναι δυνατή η αναγνώριση των δομικών μερών.

Δείκτης λόγου ονομάζεται ένα στοιχείο που συνδέει τα νοήματα, τα οποία εκφράζονται από τα εκφωνήματα που προηγήθηκαν με αυτά που έπονται. Έτσι, εγκαθιδρύουν σημασιολογικές σχέσεις, οι οποίες δύσκολα μπορούν να αναγνωριστούν με διαφορετικό τρόπο, ενώ αν οι σχέσεις αυτές διαταραχθούν (μέσω της λανθασμένης χρήσης ενός δείκτη λόγου ή με την απουσία του), διαταράσσεται όλο το νόημα του κειμένου (Marini κ.ά. 2011).

Με βάση τα παραπάνω, οι δείκτες λόγου έχουν κατά βάση επικοινωνιακή λειτουργία και συνήθως χρησιμοποιούνται με τέτοιο τρόπο που φαίνεται και η σημασία τους (Schiffirin 1988).¹⁶ Ένας δείκτης μπορεί να έχει περισσότερες από μία λειτουργίες (όπως, για παράδειγμα, το «ενώ» που μπορεί να λειτουργεί είτε

¹⁵ Το ότι είναι προαιρετικά στοιχεία δεν κάνει την εμφάνισή τους να είναι τυχαία, αλλά πιθανή με βάση ορισμένες «περικειμενικές παραμέτρους», όπως το ποιος μιλάει σε ποιον και για ποιο θέμα.

¹⁶ Η Schiffirin θεωρεί ότι οι δείκτες λόγου δεν έχουν εγγενώς κάποιο σημασιολογικό φορτίο, το οποίο αλλάζει σε ορισμένα περιβάλλοντα: το προτασιακό περιβάλλον είναι που αλλάζει και κάνει τον δείκτη να φαίνεται σαν να έχει ποικίλες σημασίες (1988: 318).

αντιθετικά είτε προσθετικά), άρα να υποδεικνύει και πολλαπλές σημασιακές σχέσεις ανάμεσα σε μικρότερα ή μεγαλύτερα τμήματα λόγου (ό.π.). Επίσης, οι δομικές μονάδες που μπορούν να συνδέονται κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να είναι διαλογικά θέματα ή μονάδες ιδέας ενός ευρύτερου κειμένου και ακόμη να ποικίλουν σε μέγεθος, καθώς μπορούν να υποκατηγοριοποιούνται πολύ μικρές ενότητες (σημασιολογικές μονάδες της ίδιας πρότασης) ή μεγαλύτερες (ακολουθίες αιτιών σε μια επεξήγηση) (ό.π.).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα για τη σημασία των δεικτών αποτελεί η αφήγηση ΑΦ4 των ομιλητών με αφασία. Στη συγκεκριμένη αφήγηση απουσιάζουν σχεδόν εξ ολοκλήρου οι δείκτες λόγου, κάτι που καθιστά αδύνατο το να γίνει βέβαιη αναγνώριση των χρονικών και σημασιολογικών σχέσεων ανάμεσα στα εκφωνήματα και παράλληλα των δομικών μερών. Αντίθετα, σε όλα σχεδόν τα κείμενα αξιοποιήθηκαν οι δείκτες λόγου για τον διαχωρισμό των δομικών μερών, όπως γίνεται και σε κάθε κείμενο (προφορικό ή γραπτό), το οποίο υπόκειται σε αποκωδικοποίηση.

6. Οι διαταραχές των ομιλητών (πάρκινσον και αφασία)

6.1. Πάρκινσον

Ο «παρκινσονισμός» είναι μια πάθηση που λειτουργεί ως υπερώνυμος όρος για διάφορες διαταραχές που επηρεάζουν τις λειτουργίες των νευρώνων και των μυών. Η νόσος του Πάρκινσον αποτελεί μια νευροεκφυλιστική ασθένεια, η οποία συνήθως επηρεάζει τους ανθρώπους άνω των 50 ετών (Whitaker 2010). Πρόκειται για πολύ σοβαρή πάθηση, καθώς πέρα από την ομιλία, ο ασθενής πρέπει να εξασκήσει εξ αρχής τη μάσηση και την κατάποση της τροφής.¹⁷ Βασικά χαρακτηριστικά της πάθησης είναι το τρέμουλο, η δυσκαμψία και η βραδύτητα των κινήσεων, ενώ κύρια αιτία είναι το εγκεφαλικό επεισόδιο ή το τραύμα (Cummings 2008). Η πρώτη αιτία είναι αυτή που επηρέασε κατά το παρελθόν την πρώτη ομάδα ομιλητών με διαταραχή του λόγου της συγκεκριμένης εργασίας.

Όσον αφορά τις διαταραχές του λόγου, οι έρευνες δείχνουν ότι το 89% των ομιλητών με πάρκινσον έχουν διαταραχές του λόγου ή της φωνής, αλλά πολύ διαφορετικές σε σχέση με τις αντίστοιχες των ομιλητών με αφασία που περιγράφονται παρακάτω.¹⁸ Η βασική γλωσσική τους διαταραχή είναι η υποκινητική

¹⁷ Κάθε δυσκολία προκύπτει και από διαφορετικούς τύπους της πάθησης.

¹⁸ Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι κυρίως λαρυγγικά, άρθρωσης και εισπνοής.

δυσαρθρία (ό.π.). Πιθανότητα διαταραχής από την εγκεφαλική βλάβη υπάρχει και για τις διάφορες γνωσιακές δεξιότητες του ατόμου, αν και πρόκειται για έναν τομέα που ακόμη είναι αρκετά αμφιλεγόμενος, καθώς οι αλλαγές που προκύπτουν είναι μικρές και εμφανίζονται σε πολύ περιορισμένο εύρος ηλικιών (Whitaker 2010).

Οι αφηγήσεις των ομιλητών με πάρκινσον δεν έχουν μελετηθεί στην ίδια έκταση και στο ίδιο βάθος, όπως των ομιλητών με αφασία. Επομένως, δεν βρέθηκαν σημαντικές βιβλιογραφικές αναφορές σχετικά με την ικανότητα των ομιλητών με πάρκινσον να παραγάγουν λόγο ή, πιο συγκεκριμένα, αφηγήσεις. Τα κείμενα των συγκεκριμένων ομιλητών χρησιμοποιήθηκαν στη συγκεκριμένη εργασία ως κείμενα με ιδιαίτερη θεματολογία, η οποία επηρεάζει σε κάποιο βαθμό και τη δομή της αφήγησής τους.¹⁹

6.2 Αφασία

Η αφασία έχει νευρολογικά αίτια και κύριο γνώρισμά της είναι η διαταραχή του λόγου (είτε στην πρόσληψη είτε στην παραγωγή του). Υπάρχουν διάφοροι τύποι αφασίας και ποικίλες αιτίες που την προκαλούν. Για λόγους έκτασης και εξαιτίας της πολύ πιο συγκεκριμένης θεματολογίας της παρούσας εργασίας δεν θα γίνει εκτενής αναφορά σε όλους τους τύπους και τις αιτίες.²⁰ Ωστόσο, κρίνεται απαραίτητο να αναφερθούν κάποια βασικά χαρακτηριστικά αφασικού λόγου.

Η αφασία των ομιλητών που παρήγαγαν τα κείμενα για τη συγκεκριμένη εργασία προήλθε σε όλες τις περιπτώσεις από εγκεφαλικό επεισόδιο. Για να προκληθεί αφασία πρέπει να υπάρξει βλάβη στο αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου²¹ και μπορεί να επιφέρει διαταραχές σε τομείς της φωνολογίας, της σύνταξης, της μορφολογίας, της σημασιολογίας και της πραγματολογίας (Cummings 2008).

Ο Frank (1997, στο Olness & Ulatowska 2011) διαπιστώνει ότι μια τόσο σοβαρή δυσκολία λόγου μπορεί να περιγραφεί αναλογικά με το να χάνει κανείς «τον προσανατολισμό του και τον χάρτη του την ίδια στιγμή». Αναφέρει, επίσης, ότι οι ομιλητές με διαταραχή του λόγου πρέπει να μάθουν να σκέφτονται διαφορετικά και μέσα από την αφήγηση προσωπικών ιστοριών παρατηρούν τις αντιδράσεις των

¹⁹ Παρόμοια τακτική ακολουθήθηκε και με τους ομιλητές με αφασία.

²⁰ Σε πολύ αδρές γραμμές, μπορούν να συνοψιστούν σε πρόκληση από τραύμα ή από ασθένεια.

²¹ Για την πλειονότητα των επιστημόνων εκεί εδράζονται οι περισσότερες από τις γλωσσικές λειτουργίες (Whitaker 2010).

αποδεκτών της ιστορίας και, στη συνέχεια, επί της ουσίας επαναξιολογούν τον ίδιο τους τον εαυτό και δημιουργούν μια νέα ταυτότητα.

Όσον αφορά την παραγωγή αφηγηματικών κειμένων, έρευνες (βλ. Κακαβούλια κ.α. 2014) έχουν δείξει ότι τα άτομα που χαρακτηρίζονται από αφασία ήπιας μορφής είναι συνήθως σε θέση να παραγάγουν συντομότερες αφηγήσεις και γραμματικά απλούστερες, οι οποίες, ωστόσο, έχουν τα βασικά δομικά στοιχεία της ιστορίας και η χρονολογική της σειρά μένει ανεπηρέαστη. Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο, που, επίσης, παρατηρείται είναι ότι οι συνοχικοί και συνεκτικοί δείκτες είναι σχετικά χαμηλοί, σε σχέση με αυτούς των ομιλητών χωρίς διαταραχή (Marini κ.ά. 2011: 1377). Η σημαντικότερη, όμως, δυσκολία των ομιλητών με αφασία έγκειται στην αναφορική λειτουργία της αφήγησης, καθώς διαταράσσεται η ικανότητά τους να αναπτύξουν τα γεγονότα με σαφήνεια. Αντίθετα, η αξιολογική τους λειτουργία δεν είναι διαταραγμένη, εκτός κι αν πρόκειται για εξαιρετικά σοβαρές περιπτώσεις αφασίας (Olness & Ulatowska 2011:1396).

Ο βασικός θεραπευτικός στόχος για ένα άτομο με αφασία δεν είναι η συνεχής ροή λόγου, που χαρακτηρίζει έναν ομιλητή χωρίς διαταραχή, αλλά η «λειτουργική επικοινωνία» (όπ.π.:1394). Η Holland αναφέρει ότι οι ομιλητές με αφασία μπορούν να επικοινωνούν, ούτως ή άλλως, καλύτερα απ' ό,τι μιλούν, καθώς και ότι «υπάρχει μικρή μόνο σχέση ανάμεσα στη σοβαρότητα της γλωσσικής βλάβης και στην ικανότητα να είναι κανείς λειτουργικός στην καθημερινή του ζωή» (Holland 1977: 173, στο Olness & Ulatowska 2011:1394). Είναι ειρωνικό το γεγονός ότι τα άτομα που έχουν υποστεί εγκεφαλικό επεισόδιο έχουν χάσει σημαντικό μέρος της ικανότητάς τους να αφηγούνται τα προσωπικά τους γεγονότα τη στιγμή που το έχουν περισσότερο ανάγκη.

7. Δομικές αναλύσεις των αφηγήσεων

Με βάση τα πρότυπα που αναλύθηκαν παραπάνω (και κυρίως του Labov) έγινε και η δομική ανάλυση των κειμένων σε ομιλητές χωρίς διαταραχή του λόγου, με αφασία ή με πάρκινσον. Τα κείμενα αυτά ανήκουν στην προσωπική αφήγηση και άρα στο «τυπικότερο» άκρο ενός συνεχούς αφηγήσεων, αφού περιλαμβάνει όλα τα «προβλεπόμενα» από τον κανόνα του Labov δομικά μέρη. Η αφήγηση ανήκει σε έναν/μια αφηγητή/τρια που του/της έχει δοθεί δικαίωμα εκτεταμένης συνεισφοράς από τον συνομιλητή (Αρχάκης 2014).

7.1 Ομιλητές χωρίς διαταραχή λόγου

Η θεματολογία των αφηγήσεων από τους ομιλητές χωρίς διαταραχή είναι εντελώς ελεύθερη, καθώς η μοναδική ερώτηση που τους τέθηκε κατά τη διάρκεια της μαγνητοφώνησης ήταν στην αρχή και αφορούσε το αν τους συνέβη κάποιο αξιοσημείωτο περιστατικό τις προηγούμενες μέρες.

Η ΑΦ1 αφορά ένα κωμικό περιστατικό που περιλαμβάνει δύο διαφορετικές αντιδράσεις της αφηγήτριας. Ωστόσο, δεν επιλέχθηκε να διαιρεθεί η κύρια αφήγηση σε δύο υπο-αφηγήσεις,²² καθώς το θέμα δεν μεταβάλλεται σε κανένα σημείο και η δεύτερη αντίδραση μπορεί να εκληφθεί ως μέρος της κλιμάκωσης. Στην αρχή της αφήγησης δεν χρησιμοποιείται «περίληψη», αλλά εισάγεται κατευθείαν ο «προσανατολισμός» στις σειρές (1)-(2). Ακολουθεί η «πράξη επιπλοκής» στα (3)-(6), ενώ το μεγαλύτερο μέρος του κειμένου το καταλαμβάνει η «κλιμάκωση» [(7)-(25)]. Η αφήγηση ολοκληρώνεται με την «κατάληξη» [(26)-(30)], χωρίς να ακολουθεί «επιμύθιο».

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ1
περίληψη	-
προσανατολισμός	(1)-(2)
πράξη επιπλοκής	(3)-(6)
κλιμάκωση	(7)-(25)
κατάληξη	(26)-(30)
επιμύθιο	-

Πίνακας 2: Δομική ανάλυση ΑΦ1 ομιλητές χωρίς διαταραχή

Η συγκεκριμένη αφήγηση έχει και πάρα πολλά αξιολογικά στοιχεία, τα οποία κατατάσσονται και σχεδόν σε όλα τα είδη αξιολόγησης. Εξωτερική αξιολόγηση χρησιμοποιείται στις σειρές (5), (25) και (26) με τις αντίστοιχες φράσεις (από το: *πώς το 'παμε;, μόνη φορά που δε με γρατζούνισε ήτανε, βρεγμένη γάτα κυριολεκτικά ε;*). Ενδιάμεση αξιολόγηση υπάρχει στα (7), (18), (21) και (24) (και λέω ντάξει το μικρό αυτό το κ- τα κάνει αυτά ξέρω γω θα παίζουν θα κάνουν κάτι, λέω (.) ΠΟΥ είναι ρε παιδιά;, κι αυτό να 'ναι, ΚΑΝΩ Έτσι να το βγάλω). Τέλος, συχνότερα συναντάται η εσωτερική αξιολόγηση στις σειρές (3) (άκουγα.: *ΕΝΤΟΝΑ* νιαουρίσματα), (4) (απ' το μικρΟΥΛΙ), (13) (όλες τις τις τρεις μικρές τα τρία ΤουΦΑκια), (21) (μες στον κουβά κι ήτανε λασπωμέ::νο το νερό:: βρώ::μικο το καημένο βρεγμένη γάτα), (27) (το ΚΑημένο τίναζε πόδια μετά ουρές σαν ποντικάκι ήτανε μικρό), (28) (βέβαια αυτό ήθελε τη μαμά

²² Η συγκεκριμένη λύση επιλέχθηκε στην ΑΦ1 των ομιλητών με πάρκινσον για την καλύτερη ανάλυση των δομικών μερών της.

του), (29) (το ΠΗΡΕ η μαΜΑ είχε και πολύ ζέστη εχθές) και (30) (είχε γίνει κανονικό χνούδι).

Η ΑΦ2 πέρα από τη βασική της δομή, περιέχει και μια υποθετική αφήγηση (πρόκειται για τις σειρές (36)-(38)), η οποία δημιουργεί κάποια δυσκολία ως προς το δομικό μέρος στο οποίο πρέπει να ενταχθεί. Ως προς την κύρια αφήγηση, παραλείπεται η «περίληψη» και η αφήγηση αρχίζει με τον «προσανατολισμό» στις σειρές (1)-(11), (18)-(19) και (32)-(35). Η «πράξη επιπλοκής» καταλαμβάνει μία μόνο σειρά [(13)], η «κλιμάκωση» βρίσκεται αμέσως μετά [(14)-(17) και (20)-(28)] και στα (29)-(31) φαίνεται η κατάληξη της ιστορίας, ενώ υπάρχει και επιμύθιο στη σειρά (39). Επιλέχθηκε οι σειρές (36)-(38), που αποτελούν την υποθετική αφήγηση, να εκληφθούν ως μια υπο-αφήγηση στο πλαίσιο της κύριας, καθώς δεν είναι ούτε μέρος της κατάληξης ούτε και είναι μια ξεχωριστή και ολοκληρωμένη αφήγηση από μόνες τους. Για την υπο-αφήγηση, λοιπόν, υποθέτουμε έναν προσανατολισμό όμοιο των (1)-(11) και (18)-(19), αλλά διαφορετικό των (32)-(35) (πράγμα που όντως υποδηλώνεται και από την ίδια την αφηγήτρια με τον δείκτη λόγου *αλλιώς* αμέσως μετά την παρουσίαση των συγκεκριμένων στοιχείων προσανατολισμού που τελικά έκριναν την πραγματική κατάληξη).

ΑΦ2		
ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΚΥΡΙΑ ΑΦΗΓΗΣΗ	ΥΠΟ-ΑΦΗΓΗΣΗ
περίληψη	-	-
προσανατολισμός	(1)-(11), (18)-(19) και (32)-(35)	=(1)-(11), (18)-(19) ≠(32)-(35) ²³
πράξη επιπλοκής	(13)	=(13)
κλιμάκωση	(14)-(17) και (20)-(28)	=(14)-(17) και (20)-(28)
κατάληξη	(29)-(31)	(36)-(38)
επιμύθιο	(39)	=(39)

Πίνακας 3: Δομική ανάλυση ΑΦ2 ομιλητές χωρίς διαταραχή

Η εξωτερική και εσωτερική αξιολόγηση σε αυτή την αφήγηση είναι ελάχιστη. Εξωτερική συναντάται μόνο στο (15) (*ω μάλλον ψέματα*) και εσωτερική στα (6), (30) και (32) με τις φράσεις *να είσαστε έτοιμες με τη:: μικρή, μας απεγκΛΩβισε και ευτυχώς που:: ε τα είχα τα κλειδιά* αντίστοιχα. Αντίθετα, υπάρχει πολύ συχνά μεταφορά λόγων, επομένως και πολυπληθής ενδιάμεση αξιολόγηση ((5) *είπε η γιαγιά ότι τώρα εγώ φεύγω*, (14) *λέει εγώ είμαι:: ελάτε κάτω*, (17) *λέει είναι κλειδωμένα κάτω*, (21) *λέει:: φέρε τα κλειδιά να:: μου ανοίξεις*, (22) *λέω ποια κλειδιά δεν έχω κλειδιά*, (23)

²³ Η υπο-αφήγηση εδώ αποτελείται από το μέρος μιας υποθετικής αφήγησης, επομένως δεν θα μπορούσαν παρά και τα υπόλοιπα μέρη να εννοούνται.

ΛΈει δε σου άφησε η ΧΧΧ.; (24) λέω όχι δε μου άφησε τίποτα, (25) λέει καλά τώρα πρέπει να πάω στο σπίτι, (32) λέει.: ευτυχώς που.: ε τα είχα τα κλειδιά και (34) λέω δώσε μου τα κλειδιά να τα έχω).

Η ΑΦ3 ενώ δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες στη δομική της ανάλυση (δεν έχει «περίληψη», ο «προσανατολισμός» βρίσκεται στην αρχή στα (1)-(5), «κλιμάκωση» στα (8)-(18), η «κατάληξη» στις σειρές (19)-(21) και το «επιμύθιο» στην (22)) δεν έχει κάποια καταφανέστατη πράξη επιπλοκής [(6)-(7)], με την έννοια ότι αναγνωρίζεται ως τέτοια μόνο αφού πραγματοποιηθεί και η σειρά (16) και γίνεται αντιληπτή η «αντισυμβατικότητα» της αρχικής πράξης.

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ3
περίληψη	-
προσανατολισμός	(1)-(5)
πράξη επιπλοκής	(6)-(7)
κλιμάκωση	(8)-(18)
κατάληξη	(19)-(21)
επιμύθιο	(22)

Πίνακας 4: Δομική ανάλυση ΑΦ3 ομιλητές χωρίς διαταραχή

Στη συγκεκριμένη αφήγηση αξιολογικά σημεία παρουσιάζονται σχετικά λίγα. Εξωτερική αξιολόγηση εντοπίζεται στις σειρές (14), (19) και (22) με τις φράσεις και ευτυχώς διορθώθηκε το πρόβλημα, ευτυχώς που ρώτησα, πήγαν όλα καλά. Η ενδιάμεση έχει περισσότερες αναφορές στα (6) (λένε πήγαινε σ' αυτό το παραβάν), (15) (πού θα το ρίζω;), (16) (λέει εδώ στις δ.: - στις δημοτικές) και (17) (λέω καλά μου είπατε να μπω στις περιφερειακές). Ανάλογες είναι και οι αναφορές της εσωτερικής αξιολόγησης ((8) έβαλα κανονικά το φάκελο, (19) ευτυχώς διορθώθηκε το πρόβλημα και (21) βάλουμε κανονικά στο.: φάκελο).

Στην ΑΦ4 παρατηρείται κάτι ανάλογο με την ΑΦ3. Αποτελείται από τον «προσανατολισμό» [(1)-(3)], την «πράξη επιπλοκής» [(4)] που, όμως, δεν είναι εντελώς απροσδόκητη, την «κλιμάκωση» [(5)-(7)] και μια «κατάληξη» [(8)-(10)].

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ4
περίληψη	-
προσανατολισμός	(1)-(3)
πράξη επιπλοκής	(4)
κλιμάκωση	(5)-(7)

κατάληξη	(8)-(10)
επιμύθιο	-

Πίνακας 5: Δομική ανάλυση ΑΦ4 ομιλητές χωρίς διαταραχή

Ανάλογη της έκτασης είναι και η παρουσία αξιολογικών εκφράσεων. Υπάρχει μια φορά παρουσία εξωτερικής αξιολόγησης στο (8) (*και τι να κάνω;*), δύο ενδιάμεσης αξιολόγησης στα (4) και (7) (*λοιπόν ότι αυτό το πράγμα πρέπει να φύγει, λέει Παναγία μου πρέπει να το βγάλουμε*) και τέσσερις εσωτερικής ((3) *ένα διακοσμητικό δέρμα φιδιού*, (5) *πράγματα που δεν πρέπει να συμβαίνουν*, (6) *ατυχία κακοτυχία και τα λοιπά* και (10) *για να μας έρθουν καλά πράγματα*).

Η ΑΦ5 είναι μια εκτενέστατη αφήγηση που αφορά κάποιο παράξενο γεγονός για τον αφηγητή. Η αφήγηση επί της ουσίας χωρίζεται σε δύο μέρη, στα οποία, όμως, συμβαίνει το ίδιο σχεδόν περιστατικό, αλλά υπάρχει διαφορετικός προσανατολισμός (στην πρώτη (1)-(3) και στη δεύτερη (33)-(34)). Οι σειρές που αφορούν την πράξη επιλοκής (στην πρώτη (4)-(8) και στη δεύτερη (35)-(41)), την κλιμάκωση (στην πρώτη (9)-(29) και (42)-(65) στη δεύτερη) και την κατάληξη (στην πρώτη (30)-(32) και (66) στη δεύτερη) δεν παρουσιάζουν σημαντικές θεματικές αποκλίσεις. Η δομική ανάλυση, λοιπόν, χωρίστηκε σε δύο υπο-αφηγήσεις. Στη δεύτερη υπο-αφήγηση υπάρχει και επιμύθιο στις σειρές (67)-(73).

ΑΦ5		
ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΥΠΟ-ΑΦΗΓΗΣΗ 1	ΥΠΟ-ΑΦΗΓΗΣΗ 2
Περίληψη	-	-
Προσανατολισμός	(1)-(3)	(33)-(34)
πράξη επιλοκής	(4)-(8)	(35)-(41)
Κλιμάκωση	(9)-(29)	(42)-(65)
Κατάληξη	(30)-(32)	(66)
Επιμύθιο	-	(67)-(73)

Πίνακας 6: Δομική ανάλυση ΑΦ5 ομιλητές χωρίς διαταραχή

Λόγω της μεγάλης έκτασης της αφήγησης και του παράξενου συμβάντος που αναφέρεται, ο αφηγητής έχει κάνει εκτεταμένη χρήση αξιολογικών λέξεων και φράσεων. Εξωτερική αξιολόγηση υπάρχει στις σειρές (12), (31), (32) και (71) με τις φράσεις *στην αρχή νόμιζα ότι κάποιος μου 'κανε πλάκα, εκτός ότι αιφνιδιάστηκα, τέλος πάντων εντάξει δεν έδωσα και πάρα πολύ σημασία»* και *«τώρα δεν ξέρω τι θα κάνω*. Η ενδιάμεση αξιολόγηση έχει τόσες πολλές χρήσεις που επιλέχθηκε να μην αναφερθούν όλες για λόγους έκτασης. Ενδεικτικά, βρίσκεται ενδιάμεση αξιολόγηση στις σειρές (3) (*λέω παρακαλώ*), (7) (*και γυρνάει και μου λέει*), (10) (*Αυτό μου λέει που σου λέω εγώ*), (14) (*ποια είσαι πρωί πρωί τι είναι αυτά που μου λές;*), (46) (*ρε κοπέλα μου τι*

είναι αυτά που μου λες δεν καταλαβαίνω) και (47) (μου λέει δεν καταλαβαίνεις ε;). Τέλος, οι σειρές που βρίσκεται η εσωτερική αξιολόγηση της αφήγησης είναι οι (1) (άγνωστο προς εμένα), (4) (σπαστά ελληνικά, όχι καλά ελληνικά), (49) (είναι σοβαρά πράγματα), (62) (μιλάγαμε βούτηξες το κινητό μου), (63) (καλές κουβέντες), (64) (του στυλ να πα να γαμηθείς κι εσύ και το κινητό σου), (67) (καλοστημένη φάρσα), (68) (τρομερή χρέωση), (69) (λογαριασμός κανονικά απογειωμένος) και (70) (σοβαρό το θέμα).

7.2 Ομιλητές με πάρκινσον

Τα παραγόμενα από ομιλητές με πάρκινσον κείμενα αφορούν την περίσταση κατά την οποία αντιλήφθηκαν τα συμπτώματα της νόσου, τη διαδικασία που ακολούθησαν μετά από τη διάγνωση που τους έγινε και την εξέλιξή τους στην καθημερινότητα.

Στην ΑΦ1 ο ομιλητής κάνει μια εκτενή, σχετικά, αφήγηση κατά την οποία περιγράφει πολλά από τα περιστατικά που του συνέβησαν υπό τη μορφή ατυχήματος και του δημιουργούν ένα δυσάρεστο αίσθημα ντροπής, καθώς και διάφορες επισκέψεις σε γιατρούς και εναλλαγές φαρμάκων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξουν πολλές διαδοχικές «υπο-αφηγήσεις», αφού κάθε εναλλαγής προηγούνταν μια «επιπλοκή». Έτσι, ήταν η μοναδική αφήγηση που περιλαμβάνει τρία σημεία «προσανατολισμού» [(1), (7)-(11) και (49)] και την επακόλουθη «πράξη επιπλοκής» [(2), (12) και (49)]. Όσον αφορά την πρώτη υπο-αφήγηση «κλιμακώνεται» στα εκφωνήματα (3)-(4) και «καταλήγει» στο εκφώνημα (5), ενώ η δεύτερη έχει μια εκτενέστερη «κλιμάκωση» [(13)-(45)] με «κατάληξη» στο εκφώνημα (46). Η τρίτη υπο-αφήγηση ήταν και η μοναδική που ξεκινά με μια φράση «ανοίγματος» (opening) και η οποία μπορεί να θεωρηθεί «περίληψη» (αυτό που με βασανίζει τώρα είναι το βάδισμα). Συνεχίζει με «προσανατολισμό» [(49)] και ακολουθεί φυσικά η «πράξη επιπλοκής» [(48)] και η «κλιμάκωση» [(50)-(74)]. Κανένα από τα εκφωνήματά της δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δείχνει την κατάληξη της ιστορίας, αλλά στο τέλος μπορεί ίσως να χαρακτηριστεί ως «επιμύθιο» το εκφώνημα (75) αυτή είναι η κατάσταση.

ΑΦ1			
ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΥΠΟ-ΑΦΗΓΗΣΗ 1	ΥΠΟ-ΑΦΗΓΗΣΗ 2	ΥΠΟ-ΑΦΗΓΗΣΗ 3
περίληψη	-	-	(47)
προσανατολισμός	(1)	(7)-(11)	(49)
πράξη επιπλοκής	(2)	(12)	(48)
κλιμάκωση	(3)-(4)	(13)-(45)	(50)-(74)

κατάληξη	(5)	(46)	-
επιμύθιο	-	-	(75)

Πίνακας 7: Δομική ανάλυση ΑΦ1 ομιλητές με πάρκινσον

Η ΑΦ1 είναι η αφήγηση που έχει τις περισσότερες χρήσεις αξιολογικών στοιχείων συγκριτικά με τις υπόλοιπες των ομιλητών με πάρκινσον που μελετήθηκαν. Πιο συγκεκριμένα, εξωτερική αξιολόγηση συναντάται στις σειρές (17) (*τι να σας πω;*) με αποδέκτη του εκφωνήματος τον ίδιο τον ερευνητή, (32) (*πάω στην ίδια γιατρό:: θεός χωρέστην*) και (53) (*πού να κρατηθείς;*), ενώ ενδιάμεση αξιολόγηση υπάρχει στα (13) (*μου λέει για κάν' τα χέρια σου έτσι*), (15) (*μου λέει άστο να τρέμει μου λέει*), (16) (*μα γιατρέ μου του λέω:: αν τ' αφήσω να τρέμει δεν υπάρχει πιο αυτή αυτή;*), (18) (*μου λέει άστο να τρέμει*), (19) (*ε κατάλαβα ότι δεν ήθελε να με @*), (28) (*λέω μεθυσμένος είμαι;*), (33) (*μου:: λέει της ασθενείας*), (34) (*κάνει κακό στον προστάτη λέει*), (35) (*αλήθεια λέω;*), (38) (*μου λέει κόφτο μ- μου λέει*), (43) (*μου λέει θα πας εκεί μου λέει*), (73) (*λέω πως βρέθηκα εδώ πέρα ρε γαμώτη;*), (74) (*ποιος μ' έριξε; κανείς να πούμε*). Πολλά είναι και τα σημεία που βρίσκεται η εσωτερική αξιολόγηση που χρησιμοποιεί ο αφηγητής. Εντοπίζονται τα εξής: (7) (*όταν έφευ- έξω δεν μου:: με πείραζε*), (9) (*αλλιώς δεν μπορούσα να περπατήσω*), (28) (*σαν το μεθυσμένο*), (36) (*καλύτερα το σάλιο παρά το::*), (44) (*καλό παιδί*), (45) (*ε:: εκείνο που με βασανίζει τώρα*), (47) (*αυτό που με βασανίζει τώρα είναι το βάδισμα*), (48) (*διότι κουρπερπατάω κανονικά έξω ΚΟΥΡΑζομαι όμως*), (49) (*που δεν κουραζόμουνα*), (51) (*από κει και πέρα θέλω βοήθεια*), (56) (*δεν μπορώ να περπατήσω*), (57) (*και μάλιστα δεν μ' αρέσει γιατί:: όλοι κοιτάνε εμένανε και δεν μ' αρέσει*), (65) (*εκείνο που με φοβίζει πολύ είναι*), (70) (*δεν έχω χτυπήσει έτσι σοβαρά*), (71) (*καλά μικροχτυπηματάκια εντάξει*).

Η ΑΦ2 έχει σαφώς μικρότερη έκταση και πολύ απλούστερη δομή συγκριτικά με την προηγούμενη. Ξεκινά με τον «προσανατολισμό» στη σειρά (1), χωρίς να προηγείται «περίληψη» και ακολουθεί η «πράξη επιπλοκής» στο (2) με την «κλιμάκωση» να εκτείνεται στις σειρές (3)-(5). Η αφήγηση ολοκληρώνεται με την «κατάληξη» που αναπτύσσεται από το (6) μέχρι το (11).

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ2
περίληψη	-
προσανατολισμός	(1)
πράξη επιπλοκής	(2)
κλιμάκωση	(3)-(5)
κατάληξη	(6)-(11)
επιμύθιο	-

Πίνακας 8: Δομική ανάλυση ΑΦ2 ομιλητές με πάρκινσον

Η χρήση της αξιολόγησης στη συγκεκριμένη αφήγηση περιορίζεται μόνο σε δύο σημεία: στο (3) όπου υπάρχει εσωτερική αξιολόγηση με τη φράση *εγώ δεν το κατάλαβα* και στο (11) με εξωτερική αξιολόγηση στο *τι:: δεν το θυμάμαι τι ακριβώς εδώ*

Στην ΑΦ3²⁴ συμβαίνει κάτι αρκετά ασυνήθιστο για τα αφηγηματικά κείμενα. Στην αρχή δεν υπάρχουν καθόλου στοιχεία προσανατολισμού, αλλά αυτά βρίσκονται σε δύο σημεία στη συνέχεια [(4)-(5)] και [(22)-(27)]. Η αφήγηση ξεκινά αμέσως με μια «πράξη επιλοκής» [(1)-(3)] και ακολουθεί η «κλιμάκωση» στις σειρές (6)-(15). Η «κατάληξη» βρίσκεται αμέσως μετά [(16)-(22)], αλλά διακόπτεται από τον δεύτερο «προσανατολισμό» και ολοκληρώνεται στα (28)-(31).

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ3
περίληψη	-
προσανατολισμός	(4)-(5) και (22)-(27)
πράξη επιλοκής	(1)-(3)
κλιμάκωση	(6)-(15)
κατάληξη	(16)-(22) και (28)-(31)
επιμύθιο	-

Πίνακας 9: Δομική ανάλυση ΑΦ3 ομιλητές με πάρκινσον

Σε αυτή την αφήγηση συναντάται κυρίως εσωτερική αξιολόγηση στα εξής σημεία: (2) (*και δεν μπορούσα να πιάσω εύκολα:: το μαντήλι*), (15) (*ήταν καθαρό το κεφάλι μου ο αυχένας*), (17) (*το χίλια εννιακόσια πέντε νομίζω*), (23) (*λοιπόν ε και τώρα:: παίρνω πάρα πολλά χάπια πάρα πολλά*), (24) (*ε στην αρχή πήγαινα καλύτερα*), (25) (*γιατί δεν μπορούσα και το πιρούνι να το πιέσω*), (27) (*δεν μπορούσα αυτά*), (28) (*τώρα μπορώ*), (31) (*έχω ευχέρεια*). Επίσης, υπάρχει εξωτερική αξιολόγηση σε δύο σημεία [(20) (*ακόμα δεν τον ξέρω το όνομά του*), (21) (*δεν τον μπορώ δεν τον θυμάμαι*)] και ενδιάμεση σε άλλα τρία [(4) (*και λέω μήπως ήταν από τον αυχένα*), (11) (*και αφού με κοίταξε ο κύριος Ρόμπος λέει φοβάμαι μην είναι πάρκινσον*), (12) (*αλλά λέει να βγάλουμε μια:: αζονική μήπως είναι από τον αυχένα*)].

Η ΑΦ4 έχει επίσης αρκετά απλή και ξεκάθαρη δομή, χωρίς αναπάντεχα στοιχεία ή παρεμβάσεις τρίτων. Η αρχή γίνεται με τον «προσανατολισμό» [(1)] και την «πράξη επιλοκής» [(2)]. Στη συνέχεια εξελίσσεται η «κλιμάκωση» από τη σειρά

²⁴ Από τις λίγες περιπτώσεις που χρειάστηκε και η ουσιαστική βοήθεια του ερευνητή και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη συνέχεια της αφήγησης.

(3) έως την (13) και η αφήγηση ολοκληρώνεται με την κατάληξη στις σειρές (14)-(16).

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ4
περίληψη	-
προσανατολισμός	(1)
πράξη επιλοκής	(2)
κλιμάκωση	(3)-(13)
κατάληξη	(14)-(16)
επιμύθιο	-

Πίνακας 10: Δομική ανάλυση ΑΦ4 ομιλητές με πάρκινσον

Σε αντίθεση με τη χρήση αξιολογικών στοιχείων που παρατηρήθηκε παραπάνω και η οποία φάνηκε να είναι έντονη στις περισσότερες περιπτώσεις, εδώ παρατηρείται μόνο εσωτερική αξιολόγηση και μάλιστα μόνο σε τρία σημεία: (1) *(απ' το καλοκαίρι αισθάνοταν πάρα πολύ:: ατονία)*, (3) *(ε και αναγκάστηκα και πήγα:: σε κάπ-)*, (15) *(μου χει ανέβει πολύ πάνω)*.

Εξίσου απλή δομή υπάρχει και στην ΑΦ5. Για ακόμα μια φορά δεν υπάρχει περίληψη στην αρχή της αφήγησης, αλλά ο αφηγητής δίνει κατευθείαν κάποια στοιχεία «προσανατολισμού» στη σειρά (1). Ύστερα, εισάγεται η «πράξη επιλοκής» [(2)] και ακολουθεί η «κλιμάκωση στις σειρές (3)-(12). Στο τέλος, υπάρχει η «κατάληξη» [(13)-(14)].

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ5
περίληψη	-
προσανατολισμός	(1)
πράξη επιλοκής	(2)
κλιμάκωση	(3)-(12)
κατάληξη	(13)-(14)
επιμύθιο	-

Πίνακας 11: Δομική ανάλυση ΑΦ5 ομιλητές με πάρκινσον

Σε αυτή την περίπτωση τα αξιολογικά στοιχεία υπάρχουν, αλλά δεν είναι ιδιαίτερα πυκνά. Εξωτερική αξιολόγηση βρίσκεται στις σειρές (4) *(δε:: εγώ δεν κατάλαβα ότι το κουνάω)* και (8) *(διότι:: με περνάς για τρελό)*. Η ενδιάμεση αξιολόγηση έχει περισσότερες αναφορές: (2) *(πως μου το πε μου λέει γιατί κουνάς το κεφάλι;)*, (3) *(λέω εγώ κουνάω το κεφάλι;)*, (5) *(αλλά μου έλεγε η γυναίκα μου ότι το κουνάω δεξιά αριστερά δεξιά αριστερά)*, (9) *(δεν θα το καταλάβαινα άμα το:: κούναγα;)*, (11) *(και λένε για κοιτάζτε να δείτε εδώ γιατί ο μπαμπάς αμφιβάλει)*. Τέλος, υπάρχει και μία φορά εσωτερική αξιολόγηση στη σειρά (7) *(την τρίτη φορά θύμωσα κιόλας)*.

7.3 Ομιλητές με αφασία

Οι δυσκολίες λόγου όλων των ομιλητών με αφασία της εργασίας αυτής έχουν προκληθεί από κάποιο εγκεφαλικό επεισόδιο, όπως το αφηγούνται οι ίδιοι. Έτσι, η αφήγησή τους αφορά τη στιγμή του επεισοδίου, την εισαγωγή στο νοσοκομείο ή την εξέταση από τον γιατρό, τη θεραπεία και την αποκατάστασή τους στη συνέχεια.

Ο αφηγητής της ΑΦ1 χρησιμοποιεί ως «προσανατολισμό» [(1)-(9)], όχι τη στιγμή που αντιλήφθηκε τα συμπτώματα του εγκεφαλικού ή την κατάστασή του πριν από αυτό, αλλά την περιπέτειά του στο νοσοκομείο προτού οι γιατροί αντιληφθούν το πρόβλημα και του κάνουν την εισαγωγή. Η «πράξη επιπλοκής» εντοπίζεται στο (10), ακολουθεί η «κλιμάκωση» στις σειρές (11)-(23) και η αφήγηση τελειώνει με την «κατάληξη» στα (24)-(30).

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ1
περίληψη	-
προσανατολισμός	(1)-(9)
πράξη επιπλοκής	(10)
κλιμάκωση	(11)-(23)
κατάληξη	(24)-(30)
επιμύθιο	-

Πίνακας 12: Δομική ανάλυση ΑΦ1 ομιλητές με αφασία

Τα είδη της αξιολόγησης που υπάρχουν στην αφήγηση είναι τα εξής: παρατηρείται έντονη χρήση εσωτερικής αξιολόγησης [(17) (*επανήλθα δηλαδή:: φυσιο@@φυσιολογικά*), (21) (*δεν αισθανόμουν καλά*), (25) (*επανήλθαν επανήλθαν*), (26) (*το χέρι μου εντάξει είναι*), (27) (*δεν είναι όπως ήμουν πριν δηλαδή ΤΕΛΕΙΟΣ*), (29) (*είμαι πιο πιο συγκρατημένος*), (30) (*λοιπόν και @ είμαι τώρα όπως είμαι*). Επίσης, υπάρχουν και κάποια εξωτερικά αξιολογικά στοιχεία, όπως: (12) (*ε από κείνη την ώρα δεν θυμάμαι σχεδόν τίποτα*), (24) (*ε από τότε άρχισε η σταδιακή ας πούμε:: πώς το λένε;*), (25) (*και το:: η ομιλία μου το χέρι μου το πόδι μου όλα εντάξει*). Τέλος, ενδιάμεση αξιολόγηση υπάρχει μόνο σε δύο σημεία [(3) (*και:: όταν πήγα εκεί με εξετάσανε μου είπαν δεν έχω τίποτα*), (11) (*ο μια κοπέλα που ήταν μου λέει θα σου κάνουμε εισαγωγή για να μπεις μέσα*).

Στην ΑΦ2 υπάρχουν δύο τμήματα με στοιχεία «προσανατολισμού» [(1) και (3)-(8)] τα οποία διακόπτει μια «πράξη επιπλοκής» [(2)]. Στη συνέχεια, η αφήγηση «κλιμακώνεται» στις σειρές (9)-(40) και «καταλήγει» στα (41)-(44).

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ2
περίληψη	-

προσανατολισμός	(1) και (3)-(8)
πράξη επιπλοκής	(2)
κλιμάκωση	(9)-(40)
κατάληξη	(41)-(44)
επιμύθιο	-

Πίνακας 13: Δομική ανάλυση ΑΦ2 ομιλητές με αφασία

Αρκετά είναι τα σημεία του κειμένου στα οποία βρίσκονται αξιολογικά στοιχεία. Εξωτερική αξιολόγηση υπάρχει στο (6) (*αλλά αυτό που με τρώει που πολλές*), (33) (*τίποτ' άλλο από κει και πέρα*) και (40) (*πως λεγόταν ότι ήμουν δεν ξέρω δεν ήξερα καλέ να πω τα ταφ- ταφ- τα::άφησα όλα δεν ήξερα*). Η ενδιάμεση συναντάται στα (8) (*και είπα ίλιγγος ήρθε*), (14) (*μπα λέω πως το πόδι μου ήταν πολύ καλά*), (18) (*όσοι μ' είδαν στο λέει είδαν το λέει δεν είναι καλά η Γιωργία*), (25) (*και λέει έλα δω*), (27) (*λέω τι θέλεις; λέει έλα να σε δω*), (28) (*όχι λέω τι να με δεις λέω*), (29) (*έλα έλα σε δω λέει*), (31) (*και λέει όχι τα το τα φωνάζουμε τώρα τηνα τηνε τ:: ήτανε δεν ήτανε ο τατρός*), (34) (*λέει ο Θήμος να φύγουμε*), (39) (*λέει εσύ θα γίνεις καλά μόνη σου*), (43) (*μετά μου λέει τα πας πολύ καλά*). Τέλος, υπάρχει και εσωτερική αξιολόγηση: (13) (*το πόδι μου δεν ήταν καλά*), (15) (*το:: έτριψα λίγο το πό::δι μου καλά ήτανε*), (16) (*και βλέπω και το χέρι μου δεν έβλεπα το το χέρι μου δεν πήγαινε καλά*), (28) (*δεν έχω τίποτα, τη δεύτερη φορά με βρήκε ΠΟΛΥ καλά*), (44) (*και φαίνεται ότι και η δι η δεύτερη φορά με βρήκε ΑΚΟΜΗ καλύτερα*).

Η ΑΦ3 είναι μια σύντομη αφήγηση με πολύ σαφή δομή. Ο «προσανατολισμός» στην αρχή είναι ασυνήθιστα μεγάλος [(1)-(11)], ενώ τα υπόλοιπα δομικά μέρη είναι πιο σύντομα: η «πράξη επιπλοκής» από το (12) έως το (14), η «κλιμάκωση» στα (15)-(25) και η κατάληξη στην τελευταία σειρά [(26)].

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ3
περίληψη	-
προσανατολισμός	(1)-(11)
πράξη επιπλοκής	(12)-(14)
κλιμάκωση	(15)-(25)
κατάληξη	(26)
επιμύθιο	-

Πίνακας 14: Δομική ανάλυση ΑΦ3 ομιλητές με αφασία

Η αξιολόγηση της αφήγησης βρίσκεται στα εξής σημεία: Υπάρχει εξωτερική αξιολόγηση στις σειρές (19) (*να πέρασαν δέκα λεπτά (.) τόσο φαντάζομαι θα 'ταν*) και (17) (*τίποτα εγώ (.) έτσι;*) και ενδιάμεση στα (10) (*μου λέει μετά από λίγο δίνεις πιο πολύ:: σημασία μιας στήλης που γράφει εφημερίδα και δε θα ακούς εμένα;*), (12) (*ε:: μετά από λίγο της λέω δε μποΡΩ επειδή είχε το πόδι μου::*), (16) (*ε:: μου λέει ΚΑΤΙ*

έπαθες), (21) (όχι της λέω είμαι εντάξει (.) ε:: αυτή μου λέ::ει:: δε μιλάς μου λέει τι είσαι εντάξει;) και (25) (μου είπανε θα φύγεις και θα πας στο Αιγινήτειο). Η εσωτερική αξιολόγηση της ΑΦ5 βρίσκεται σε πέντε σημεία, όπως και η ενδιάμεση: (12) (ε:: μετά από λίγο της λέω δε μποΡΩ), (13) (δε μπορούσα), (17) (τίποτα εγώ), (18) (με το χέρι εκεί πάλι κολλημένο) και (22) (το πόδι ήτανε:: (.) λιγάκι::).

Ο ομιλητής της ΑΦ4 αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα ομιλίας που πλέον επηρεάζουν και τη δομή. Η βασικότερη δυσκολία είναι το ότι δεν υπάρχουν πουθενά δείκτες λόγου (βλ. ενότητα 5.2), γεγονός που δεν βοηθά καθόλου στην αναγνώριση των δομικών μερών της αφήγησης. Σε ορισμένα σημεία είναι αδύνατο να γίνει κατανοητή η χρονική βαθμίδα των αναφερόμενων γεγονότων, επομένως δεν φαίνεται αν ο αφηγητής αναφέρεται στην προηγούμενη κατάσταση (άρα πρόκειται για προσανατολισμό) ή στη μετέπειτα. Ωστόσο, μια προσέγγιση που μπορεί να γίνει στο κείμενο είναι η εξής: στην αρχή παρουσιάζεται η «περίληψη» [(1)] και ακολουθεί ο «προσανατολισμός» [(2)-(5)], ο οποίος, όμως, βρίσκεται και σε ακόμα δύο σημεία [(9)-(10) και (12)].

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ4
περίληψη	(1)
προσανατολισμός	(2)-(5), (9)-(10) και (12)
πράξη επιλοκής	(6)-(8)
κλιμάκωση	(11) και (13)-(34)
κατάληξη	(35)-(37)
επιμύθιο	-

Πίνακας 15: Δομική ανάλυση ΑΦ4 ομιλητές με αφασία

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει στον λόγο του ο συγκεκριμένος ομιλητής πιθανότατα επηρεάζουν και την παρουσίαση αξιολογικών στοιχείων, καθώς αυτά περιορίζονται μόνο σε 6 σημεία συνολικά: 2 για την εξωτερική αξιολόγηση στις σειρές (5) (τρία τρία πακέτα κάπνιζα κάθε μέρα (.) δεν ζαλιζόμουνα τίποτα) και (21) (πήγα κατευθείαν όχι (.) κατ- Δευτέρα πήγα; Δευτέρα; Τρίτη πήγα; δε θυμάμαι) και άλλα 4 για την εσωτερική στις σειρές (15) (τη γυναίκα μου η Μαρία (.) Μαράκι), (16) (είναι πρόβλημα (.) ψιλοζαλίζομαι), (34) (τα λόγια δεν:: ήτανε τα λόγια μου τίποτα) και (37) (δεν ανάκαμψα (.) δύο μήνες τα λόγια μου τίποτα (.) τρεις μήνες).

Ο αφηγητής του κειμένου ΑΦ5 αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες στην παραγωγή λόγου και η ερευνήτρια παρεμβαίνει με προτρεπτικές ερωτήσεις. Πρόκειται για το μοναδικό κείμενο στο οποίο επιλέχθηκε να διατηρηθούν οι ερωτήσεις αυτές και μόνο όσες είχαν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της αφήγησης. Σε όλα τα υπόλοιπα που υπήρχαν ορισμένες επισημάνσεις/ερωτήσεις από την

ερευνητριά ή κάποιου είδους ανατροφοδότηση δεν παρατίθεται μαζί με το κείμενο, καθώς, όπως έχει ήδη ειπωθεί, δεν είχαν καμία συμβολή στην παραγωγή της αφήγησης. Επίσης, κάποια εκφωνήματα στο τέλος της αφηγηματικής παραγωγής είναι εντελώς ακατανόητα και δεν έχουν συμπεριληφθεί στη συνολική δομή. Παράδοξο είναι το γεγονός ότι δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια κατάληξη, αλλά υπάρχει ένα τελικό εκφώνημα [(46)], το οποίο δείχνει ότι η αφήγηση έχει ολοκληρωθεί και γι' αυτό τον λόγο χαρακτηρίζεται ως επιμύθιο. Όσον αφορά τα υπόλοιπα δομικά μέρη ο «προσανατολισμός» είναι εκτενής [(1)-(11)] και μετά από αυτόν υπάρχουν η «πράξη επιπλοκής» [(12)-(15)] και η «κλιμάκωση» [(16)-(45)].

ΔΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	ΑΦ5
περίληψη	-
προσανατολισμός	(1)-(11)
πράξη επιπλοκής	(12)-(15)
κλιμάκωση	(16)-(45)
κατάληξη	-
επιμύθιο	(46)

Πίνακας 16: Δομική ανάλυση ΑΦ5 ομιλητές με αφασία

Τα σημεία της αξιολόγησης αφορούν μόνο εξωτερική και εσωτερική αξιολόγηση. Η πρώτη συναντάται σε 6 σημεία στις σειρές (3) (και σηκώθηκε:: ο:: τι ώρα ήτο;), (9) (τέλος πάντων (.) πώς θα το πω;), (13) (δεν μπορώ τώρα να σας το πω από), (14) (γιατί δεν μπορώ να το πω γιατί δεν μπορώ να το πω;), (19) (τι προσπαθούσα τώρα;) και (38) (τι θα κάνω;), ενώ εσωτερική βρίσκεται στα εξής σημεία: (9) (ε@ε το πάλι το κακό), (22) (μας συνέβη ότι:: ε δεν μπορούσα αυτό που τη δυσλεξία), (23) (δεν μπορούσα να:: μπορούσα να μιλήσω), (30) (μπάσει περιπτώσει δεν μπορούσα να κα- να:: @@ δεν μπορούσα), (36) (δεν ε μπορούσα στη:: σε εκποροδ' απ' αυτά:: (.) στην αλυσ-), (37) (δεν μπορούσα:: να με:: να με πάει να με βρει ο γιατρός), (40) (α@a κανένας δεν: (.) ε: λιγάκι) και (47) (@ ης:: η:: α: η: κατάλλη- η κα- η:: κατάλληλη κατάλλη:: κατά-).

Οι αναλύσεις που παρουσιάστηκαν παραπάνω αποτελούν μια απόπειρα δομικής προσέγγισης των αφηγήσεων από ομιλητές με ή χωρίς διαταραχή. Είναι αρκετά βέβαιο ότι οι παραλλαγές που θα μπορούσαν να βρεθούν για αυτές τις αναλύσεις θα ήταν πολλές, καθώς τα κείμενα είναι πάντα πολύπλοκα και η ανάλυση με όσο αντικειμενικά κριτήρια κι αν γίνει δεν μπορεί παρά να θεωρείται, ως έναν βαθμό, υποκειμενική. Ωστόσο, αν δεχτεί κανείς την ορθότητα των παραπάνω, μπορούν να

εξαχθούν ορισμένα αποτελέσματα (και στη συνέχεια συμπεράσματα) που παρουσιάζουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον.

8. Αποτελέσματα

Μέσω των παραπάνω αναλύσεων, προκύπτουν ορισμένα αποτελέσματα ως προς τον αφηγηματικό λόγο που παράγουν οι ομιλητές με διαταραχή του λόγου και ως προς τη δομή που μπορούν να έχουν οι προφορικές αφηγήσεις γενικότερα. Αρχικά, η δομή της αφήγησης των ομιλητών με διαταραχή του λόγου δεν αποκλίνει ιδιαίτερα από τον κανόνα. Ο λόγος βρίσκεται πιθανότατα στο ότι η διαταραχή τους αφορά τον γλωσσικό τομέα και όχι το νοητικό, με την έννοια των γνώσεων για τον κόσμο που τους περιβάλλει. Λόγω του ότι δεν παρουσιάζεται δυσκολία στην κατανόηση του κόσμου, η δομική παραγωγή των ιστοριών τους είναι η αναμενόμενη βάσει του προτύπου που εφαρμόστηκε. Ο Labov (2007) υπογραμμίζει τη σημασία της κατανόησης της κατάστασης και του περιβάλλοντος, καθώς, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «πριν μπορέσει να δομηθεί μια ιστορία, πρέπει να προ-δομηθεί από γνωσιακές λειτουργίες που ξεκινούν από την απόφαση ότι ένα γεγονός είναι αφηγήσιμο» (ό.π.: 47).

Γενικότερα, η θεματολογία της αφήγησης μπορεί να επηρεάσει τη δομή της ή τα χαρακτηριστικά των αφηγηματικών μερών. Οι αφηγήσεις των ομιλητών με διαταραχή του λόγου αφορούσαν στο σύνολό τους το χρονικό διάστημα από την αναγνώριση των πρώτων συμπτωμάτων μέχρι τη διαδικασία αντιμετώπισης. Σε καμία από τις αφηγήσεις δεν υπήρξε «λύση» του προβλήματος (δηλαδή της πράξης επιπλοκής) σε αντίθεση με τις αφηγήσεις των ομιλητών χωρίς διαταραχή που «λύση» βρισκόταν πάντα. Η εξήγηση που μπορεί να δοθεί σε αυτό το σημείο αφορά καθαρά το «θέμα» της αφήγησης. Λόγω της φύσης των διαταραχών, οι οποίες είναι μη ιάσιμες, αλλά μόνο αντιμετωπίσιμες, ως κάποιον βαθμό, δεν είναι δυνατόν να υπάρξει «λύση» της πράξης επιπλοκής.

Αναφορικά με τα δομικά μέρη, μπορεί να γίνει λόγος για δύο από αυτά: η περίληψη σπανίζει πολύ και στις δύο κατηγορίες ομιλητών (με ή χωρίς διαταραχή),²⁵ ενώ στον προσανατολισμό πολύ σπάνια δίνονται όλα τα στοιχεία που αυτός περιλαμβάνει, τουλάχιστον στην αρχή. Κατά την εξέλιξη της αφήγησης δίνονται κι άλλα ίσως στοιχεία, τη στιγμή που κρίνεται ότι είναι απαραίτητα για να κατανοηθεί η αφήγηση από τον αποδέκτη.

²⁵ Τα άτομα με διαταραχή λόγου παράγουν αφηγήσεις με την αναμενόμενη δομή αλλά λιγότερο πολύπλοκες

Επίσης, μπορεί να γίνει λόγος και για τη διαίρεση μιας κύριας αφήγησης σε μικρότερες υπο-αφηγήσεις για λόγους που εξυπηρετούν την ακριβέστερη ανάλυσή τους. Οι αφηγήσεις ακόμα κι αν είναι εκμαιευμένες και έχουν ένα και μοναδικό θέμα, με σκοπό την ακριβέστερη και απλούστερη δομική τους ανάλυση μπορούν να διαιρεθούν σε μικρότερες υπο-αφηγήσεις που είτε θα συναποτελούν το σύνολο της αφήγησης είτε θα υπόκεινται σε μια γενικότερη κύρια αφήγηση. Αυτό συνέβη στις αφηγήσεις ΑΦ2 και ΑΦ5 των ομιλητών χωρίς διαταραχή και στην ΑΦ1 των ομιλητών με πάρκινσον. Ως υπο-αφηγήσεις στην κύρια αφήγηση μπορούν να μπαίνουν οι υποθετικές αφηγήσεις, ιδιαίτερα όταν περιλαμβάνουν κάποια διαφορετική κατάληξη που, ενδεχομένως, να υπήρχε, αν η ιστορία έπαιρνε διαφορετική τροπή.

Τέλος, όπως έγινε σαφές και παραπάνω, οι δείκτες λόγου παίζουν καταλυτικό ρόλο, καθώς όταν λείπουν δεν γίνεται κατανοητό το σε ποιο δομικό στάδιο βρίσκεται η αφήγηση. Το σημείο αυτό ενισχύεται και από την αποδεδειγμένη ύπαρξη πολυλειτουργικών αφηγηματικών προτάσεων, εκφωνημάτων, δηλαδή, που πραγματώνουν παραπάνω του ενός συστατικά (Αρχάκης 2014: 451). Η περίληψη, για παράδειγμα, όταν υπάρχει, προϊδεάζει τον αναγνώστη για ό,τι θα ακολουθήσει, αλλά ταυτόχρονα είναι και μέρος της δράσης (ό.π.: 453). Επομένως, αν μια πρόταση ή ένα ολόκληρο απόσπασμα έχει τη δυνατότητα να ανήκει σε δύο ή τρία δομικά μέρη, είναι αναγκαίο να υπάρχουν οι δείκτες λόγου προς αποφυγή οποιασδήποτε σύγχυσης.²⁶

8.1 Συνολικά χαρακτηριστικά για τα δομικά μέρη

Μέσω των δομικών αναλύσεων που παρουσιάστηκαν παραπάνω μπορούν να βρεθούν συγκεκριμένα αποτελέσματα για το κάθε δομικό μέρος της αφήγησης ξεχωριστά. Γίνεται λόγος για την περίληψη, τον προσανατολισμό, την επίλυση και την αξιολόγηση. Η πράξη επιλοκής δεν αναφέρεται, καθώς από την εξέταση των κειμένων δεν βρέθηκαν αξιοσημείωτα αποτελέσματα.²⁷

8.1.1 Περίληψη

Παρόλο που η περίληψη αναφέρεται στη θεωρία του Labov ως βασικό δομικό μέρος και βρίσκεται ανάμεσα σε αυτά που είναι απαραίτητα για να θεωρηθεί ένα αφήγημα ολοκληρωμένο, πρόκειται για ένα στοιχείο που συναντάται αρκετά σπάνια. Πρόκειται

²⁶ Κάτι τέτοιο παρατηρήθηκε και στη χαρακτηριστική περίπτωση της ΑΦ4 των ομιλητών με αφασία, όπου υπήρξε δυσκολία δομικής ανάλυσης, αφού πολλά εκφωνήματα θα μπορούσαν να ανήκουν σε περισσότερα του ενός δομικά μέρη.

²⁷ Διαπιστώθηκε για ακόμα μία φορά ότι η πράξη επιλοκής είναι οργανικό κομμάτι της αφήγησης, καθώς δίχως αυτή το κείμενο δύσκολα αναγνωρίζεται ως αφηγηματικό.

για ένα εύρημα, το οποίο αναφέρεται και από την Κακαβούλια (2014: 53) για τα άτομα με αφασία.

Στο σύνολο των κειμένων που εξετάστηκαν για την παρούσα εργασία, περίληψη βρέθηκε μόνο δύο φορές· η μία περίπτωση ήταν σε υπο-αφήγηση ενός ομιλητή με πάρκινσον (ΑΦ1 σειρά (47)) και η δεύτερη ήταν σε κύρια αφήγηση ομιλητή με αφασία (ΑΦ4 σειρά (1)). Εδώ φυσικά εννοείται η περίληψη ως το δομικό μέρος που συγκεφαλαιώνει το θέμα της αφήγησης και όχι η αφηγηματική προμετωπίδα, με την οποία πολλές φορές υπάρχει σύγχυση.

Χαρακτηριστικό σε σχέση με την οργανωτική ικανότητα των ομιλητών με διαταραχή φαίνεται και το γεγονός ότι ακόμα και οι ελάχιστες φορές που εμφανίστηκε η περίληψη στις αφηγήσεις ήταν μέσα από αφηγήσεις ομιλητών με δυσκολία στον λόγο. Επομένως, όπως φαίνεται και παρακάτω, η οργάνωση της αφήγησης και η χρήση όλων των δομικών μερών δεν φαίνεται να είναι κάτι που σχετίζεται με τις υπόλοιπες γλωσσικές ικανότητες ενός ομιλητή.

8.1.2 Προσανατολισμός

Το αποτέλεσμα που μπορεί να εξαχθεί σχετικά με τον προσανατολισμό είναι ότι, φυσικά, συναντάται σε όλες τις αφηγήσεις ομιλητών και με και χωρίς διαταραχή ως σημαντικότερο τμήμα της αφηγηματικής δομής, χωρίς το οποίο είναι αδύνατο για τον δέκτη να σχηματίσει το «σκηνικό» μέσα στο οποίο εξελίσσονται τα γεγονότα, και ότι σπανίως ένας ομιλητής αναφέρει όλα εκείνα που εντάσσονται στον προσανατολισμό (τόπος, χρόνος, πρόσωπα). Συνηθέστερη επιλογή είναι να δίνονται μόνο τα απαραίτητα για την «κατεύθυνση» του ακροατή/αναγνώστη στοιχεία και εξαιτίας αυτού προκύπτουν ακόμα δύο παρατηρήσεις.

Αρχικά, αυτή η επιλογή πληροφοριών για τον προσανατολισμό είναι μάλλον ο λόγος που το συγκεκριμένο δομικό μέρος είναι διάχυτο στην αφήγηση και δεν αναφέρεται μόνο σε ένα σημείο· ο αφηγητής αναφέρει τα κατάλληλα στοιχεία στο σημείο που πρέπει και δεν δίνει όλες τις πληροφορίες εξ αρχής, εκεί όπου ο δέκτης δεν έχει τη δυνατότητα είτε να τις συγκρατήσει είτε να τις συνδέσει με το αφηγηματικό πλαίσιο.

Επιπλέον, λόγω των παραπάνω, ίσως να ήταν προτιμότερος ο όρος «στοιχεία προσανατολισμού» από τον όρο «προσανατολισμός», καθώς, όπως προαναφέρθηκε δεν δίνονται όλες οι πληροφορίες που μπορεί να περιλαμβάνει ένας πλήρης «προσανατολισμός» ούτε από τα άτομα με διαταραχή ούτε από τους ομιλητές χωρίς

διαταραχή. Επίσης, τέτοιου τύπου στοιχεία βρίσκονται πολλές φορές εμβόλιμα μέσα σε εκφωνήματα που κανονικά εντάσσονται σε κάποιο διαφορετικό δομικό μέρος και δεν είναι δυνατή η διαίρεση του σε τμήματα, ώστε να ενταχθεί το κάθε τμήμα σε διαφορετικό μέρος της αφηγηματικής δομής.

8.1.3 Επίλυση

Η επίλυση με το περιεχόμενο που της έχει δοθεί παραδοσιακά μπορεί να παρουσιάσει αρκετά προβλήματα. Αρχικά, ενώ είναι γνωστό ότι όλες οι αφηγήσεις πρέπει να έχουν κάποια πράξη επιπλοκής που θα ανατρέψει τα στοιχεία προσανατολισμού, δεν είναι απαραίτητο ότι η περιπλοκή που δημιουργείται μπορεί και να λυθεί. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις στις οποίες η αφήγηση τελειώνει χωρίς να έχει λυθεί το «πρόβλημα» που δημιουργήθηκε. Ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα είναι οι αφηγήσεις των ομιλητών με διαταραχή που αντιμετωπίζουν μια κατάσταση μη αναστρέψιμη και αφηγούνται την περιπέτεια της υγείας τους. Αφού η δυσκολία τους δεν πρόκειται να αντιμετωπιστεί ολοκληρωτικά, δεν υπάρχει περίπτωση η αφήγησή τους να τελειώνει με «λύση» του προβλήματος. Αυτό, ωστόσο, δεν τις κάνει να είναι λιγότερο αφηγήσεις από άλλες στις οποίες πραγματικά υπάρχει επίλυση της περιπλοκής.

Από την άλλη μεριά, δεν γίνεται και να παραληφθεί εντελώς το συγκεκριμένο δομικό μέρος, αφού είναι απαραίτητο η αφήγηση κάποτε να ολοκληρώνεται. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι, πράγματι, υπάρχει ολοκλήρωση της αφήγησης (χωρίς να έχει λυθεί το πρόβλημα) με επιστροφή σε μια διαφοροποιημένη κατάσταση σε σχέση με αυτή που παρουσιάστηκε στην αρχή, ό,τι δηλαδή παρατηρείται και σε όλες τις άλλες αφηγήσεις, όπου παρατηρούνταν η «λύση» του προβλήματος. Άλλωστε, και ο όρος «resolution» αποδίδεται πολύ καλύτερα με τον ελληνικό όρο «κατάληξη» παρά με τον όρο «λύση».

8.1.4 Αξιολόγηση

Όλοι οι ομιλητές, ανεξαρτήτως διαταραχών, χρησιμοποιούν πάρα πολλά αξιολογικά στοιχεία κατά την αφήγησή τους, επομένως φαίνεται για ακόμα μια φορά και η βαρύτητα του συγκεκριμένου αφηγηματικού στοιχείου. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται αναλυτικά το τι προέκυψε από την ανάλυση των αφηγήσεων, σε πρώτο στάδιο από αμιγώς ποσοτική άποψη και, ύστερα, από ποιοτική.

Αρχικά, στο σύνολο των εκμαιευμένων από ομιλητές χωρίς διαταραχή αφηγήσεων παρατηρούνται 11 μόνο σημεία εξωτερικής αξιολόγησης, 45 ενδιάμεσης

και 33 εσωτερικής. Από αυτά τα στοιχεία ίσως μπορεί να προκύψει ότι, φυσικά, υπάρχει η ανάγκη εκ μέρους των ομιλητών να αξιολογήσουν εσωτερικά τις οντότητες και τις ενέργειες της αφήγησής τους και ότι έχουν την αρκετά ισχυρή προτίμηση να μεταφέρουν λόγια τρίτων ή ολόκληρο κάποιον διάλογο που κρίνουν ότι είναι απαραίτητος για την κατανόηση της αφήγησης εκ μέρους του δέκτη. Ο λόγος που στο σύνολό τους οι ενδιάμεσες αξιολογήσεις είναι περισσότερες από τις εσωτερικές είναι μάλλον οι πολλές αναφορές που βρίσκονται στην ΑΦ5.

ΟΜΙΛΗΤΕΣ ΧΩΡΙΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ						
	ΑΦ1	ΑΦ2	ΑΦ3	ΑΦ4	ΑΦ5	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ	3	1	3	1	4	11
ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ	4	11	4	2	24	45
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	7	8	3	4	11	33
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ						89

Πίνακας 17: Ποσοτική μέτρηση αξιολογήσεων σε ομιλητές χωρίς διαταραχή

Οι ομιλητές χωρίς διαταραχή χρησιμοποίησαν τα επίθετα (14) ως επί το πλείστον για αξιολογήσουν εσωτερικά την αφήγησή τους. Αυτά δεν είχαν κάποιο συγκεκριμένο σημασιολογικό φορτίο και ένα σημαντικός λόγος είναι το ότι η θεματολογία των αφηγήσεων αυτών είναι εντελώς ελεύθερη. Όπως φαίνεται παρακάτω, στις αφηγήσεις των ομιλητών με διαταραχή του λόγου που το θέμα αφορά ένα δυσάρεστο γεγονός, οποιοδήποτε μέρος του λόγου κι αν χρησιμοποιείται είναι κατά βάση αρνητικά φορτισμένο. Από ποσοτικής άποψης, αμέσως μετά τα επίθετα, περισσότερο χρησιμοποιούνται τα επιρρήματα (6) και οι μετοχές (6),²⁸ ενώ ακολουθούν τα ρήματα (4) και ύστερα τα ουσιαστικά (2), τα υποκοριστικά (επιθέτων ή ουσιαστικών) (2) και βρέθηκε και μία παρομοίωση.

Όσον αφορά την εξωτερική αξιολόγηση, από τα 12 σημεία στα οποία συναντάται, τα 9 αφορούν κάποια παρατήρηση που κάνει ο αφηγητής και τα υπόλοιπα 3 αποτελούν ερωτήσεις είτε ρητορικές είτε προς τον ερευνητή.

Στην ενδιάμεση αξιολόγηση εκείνο που μπορεί να παρατηρηθεί είναι το ρήμα προβολής που χρησιμοποιείται κάθε φορά. Στους αφηγητές χωρίς διαταραχή το ρήμα αυτό ήταν πάντα το «λέω» σε διαφορετικά πρόσωπα και χρόνους. Συγκεκριμένα, 19 φορές χρησιμοποιήθηκε σε ενεστώτα α' ενικό, 22 σε ενεστώτα γ' ενικό και ακόμα 2 σε αόριστο γ' ενικό. Δύο ιδιαίτερες περιπτώσεις υπήρξαν στις φράσεις *κι αυτό να 'ναι*

²⁸ Σε αυτό το σημείο εννοούνται οι μετοχές σε -μένος, -η, -ο, οι οποίες δεν αντιμετωπίστηκαν ως επίθετα.

και ΚΑΝΩ Έτσι να το βγάλω της ΑΦ1, όπου δεν υπάρχει μεταφορά λόγων αλλά το αφηγηματικό να το οποίο επίσης εκλαμβάνεται ως ενδιάμεση αξιολόγηση.

Εσωτερική αξιολόγηση		Ενδιάμεση αξιολόγηση		Εξωτερική αξιολόγηση	
Επίθετα	14	Ρήμα προβολής λέω		Γενική παρατήρηση	9
Επιρρήματα	6	Α' ενικό ενεστώτα	19	Ερώτηση	3
Μετοχές	6	Γ' ενικό ενεστώτα	22		
Ρήματα	4	Γ' ενικό αορίστου	2		
Ουσιαστικά	2	Αφηγηματικό να			
Υποκοριστικά	2	2			
Παρομοιώσεις	1				

Πίνακας 18: Ποιοτική μέτρηση αξιολογήσεων σε ομιλητές χωρίς διαταραχή

Στις αφηγήσεις των ομιλητών με πάρκινσον βρίσκονται 8 φράσεις εξωτερικής αξιολόγησης, 22 ενδιάμεσης και 29 σημεία εσωτερικής αξιολόγησης. Και σε αυτές τις αφηγήσεις οι εξωτερικές αξιολογήσεις δεν συναντώνται πολλές φορές σε αντίθεση με τις ενδιάμεσες και τις εσωτερικές, αλλά και πάλι οι τελευταίες βρίσκονται σε μεγαλύτερο πλήθος.

ΟΜΙΛΗΤΕΣ ΜΕ ΠΑΡΚΙΝΣΟΝ						
	ΑΦ1	ΑΦ2	ΑΦ3	ΑΦ4	ΑΦ5	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ	3	1	2	0	2	8
ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ	13	0	4	0	5	22
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	15	1	9	3	1	29
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ						59

Πίνακας 19: Ποσοτική μέτρηση αξιολογήσεων σε ομιλητές με πάρκινσον

Για την εσωτερική αξιολόγηση στον λόγο των ομιλητών με πάρκινσον χρησιμοποιήθηκαν κατά κόρον τα ρήματα (18), τα οποία ήταν μάλιστα και αρνητικά χρωματισμένα. Αμέσως μετά γίνεται χρήση επιρρημάτων, τα οποία βρέθηκαν 7 στον αριθμό και ακολουθούν με σαφώς λιγότερες παρουσίες τα επίθετα (3), οι παρομοιώσεις (1), τα υποκοριστικά (1) και τα ουσιαστικά (1). Σημειωτέο είναι το γεγονός ότι ο λόγος των ομιλητών με πάρκινσον τυχαίνει να έχει αρκετά μεγαλύτερη ποικιλία σε ζητήματα εξωτερικής αξιολόγησης. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκαν 6 παρατηρήσεις-παραδοχές του ασθενούς ομιλητή, 2 ερωτήσεις προς τον ερευνητή και 1 «ευχή» προς ένα πρόσωπο που μνημονεύεται στα πλαίσια της ιστορίας. Όσον

αφορά την ενδιάμεση αξιολόγηση εκείνο που έχει αξία να μετρηθεί και πάλι είναι το ρήμα προβολής: και σε αυτή την καταμέτρηση κυρίαρχο είναι το ρήμα «λέω» σε διάφορους τύπους. Το συγκεκριμένο ρήμα βρέθηκε 13 φορές σε γ' ενικό πρόσωπο ενεστώτα, 7 σε α' ενικό (με τη μία φορά να εννοείται) και από μία φορά ακόμα σε γ' ενικό παρατατικό και γ' πληθυντικό ενεστώτα. Επιπλέον, παρατηρήθηκε και δύο φορές το ρήμα «καταλαβαίνω» σε α' ενικό παρατατικού.

Εσωτερική αξιολόγηση		Ενδιάμεση αξιολόγηση		Εξωτερική αξιολόγηση	
Επίθετα	3	Ρήμα προβολής <i>λέω</i>		Γενική παρατήρηση	6
Επιρρήματα	7	A' ενικό ενεστώτα	7	Ερώτηση	2
Μετοχές	0	Γ' ενικό ενεστώτα	13	«Ευχή»	1
Ρήματα	18	Γ' πληθ. ενεστώτα	1		
Ουσιαστικά	1	Γ' πληθ. παρατατικού	1		
Υποκοριστικά	1				
Παρομοιώσεις	1				
		Ρήμα προβολής <i>καταλαβαίνω</i>			
		A' ενικό παρατατικού	2		

Πίνακας 20: Ποιοτική μέτρηση αξιολογήσεων σε ομιλητές με πάρκινσον

Οι ομιλητές με αφασία, τέλος, έκαναν 16 φορές χρήση εξωτερικής αξιολόγησης και 18 φορές ενδιάμεση, μεταφέροντας διαλόγους ή λόγια άλλων ομιλητών. Εσωτερική αξιολόγηση παρατηρήθηκε 28 φορές, οπότε και πάλι είχε την συχνότερη παρουσία. Το πλήθος των εξωτερικών αξιολογήσεων μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι απευθύνονται πολύ συχνά στον ερευνητή με σκοπό να δηλώσουν την αδυναμία τους να συνεχίσουν την αφήγηση ή να ζητήσουν βοήθεια.

ΟΜΙΛΗΤΕΣ ΜΕ ΑΦΑΣΙΑ						
	ΑΦ1	ΑΦ2	ΑΦ3	ΑΦ4	ΑΦ5	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ	3	3	2	2	6	16
ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ	2	11	5	0	0	18
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ	6	5	5	4	8	28
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ						62

Πίνακας 21: Ποσοτική μέτρηση αξιολογήσεων σε ομιλητές με αφασία

Όσον αφορά τα μέρη του λόγου που χρησιμοποιούνται για τη δήλωση της εσωτερικής αξιολόγησης κυριαρχούν τα ρήματα (13) και τα επιρρήματα (12). Όλα τα

υπόλοιπα μέρη του λόγου έχουν σαφώς λιγότερες αναφορές, καθώς όλα βρέθηκαν από 0 έως 3 φορές. Η έρευνα, ωστόσο, που παρουσιάζεται στο Κακαβούλια κ.α., (2014) δείχνει ότι τα άτομα με αφασία χρησιμοποιούν κυρίως ουσιαστικά και ρήματα που περιγράφουν, κατά βάση, συναισθήματα προσώπων. Στην εξωτερική αξιολόγηση παρατηρήθηκαν 8 φορές κάποιες γενικές παρατηρήσεις/παραδοχές των ομιλητών, ενώ ισάριθμες ήταν και οι ερωτήσεις που έγιναν προς τον ερευνητή.²⁹ Τέλος, ρήμα προβολής για την ενδιάμεση αξιολόγηση υπήρξε μόνο το «λέω», το οποίο χρησιμοποιήθηκε τις περισσότερες φορές σε γ' ενικό ενεστώτα (13), 6 φορές στο α' πρόσωπο του ίδιου χρόνου, 2 στο γ' πληθυντικό του αορίστου και μόνο μια σε α' ενικό πρόσωπο αορίστου.

Εσωτερική αξιολόγηση		Ενδιάμεση αξιολόγηση		Εξωτερική αξιολόγηση	
Επίθετα	3	Ρήμα προβολής λέω		Γενική παρατήρηση	8
Επιρρήματα	12	Α' ενικό ενεστώτα	6	Ερώτηση	8
Μετοχές	2	Γ' ενικό ενεστώτα	13		
Ρήματα	13	Α' ενικό αορίστου	1		
Ουσιαστικά	2	Γ' πληθ. αορίστου	2		
Υποκοριστικά	1				
Παρομοιώσεις	0				

Πίνακας 22: Ποιοτική μέτρηση αξιολογήσεων σε ομιλητές με αφασία

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές ότι πέραν από τους ομιλητές χωρίς διαταραχή και οι ομιλητές με πάρκινσον, αλλά ιδιαίτερα οι ομιλητές με αφασία που έχουν σοβαρότερες δυσκολίες στην παραγωγή λόγου είναι απολύτως ικανοί να χρησιμοποιήσουν αξιολογικά στοιχεία εντός των αφηγήσεών τους.³⁰

Από ποιοτικής άποψης, για τους ομιλητές χωρίς διαταραχή δεν μπορούν να εξαχθούν συγκεκριμένα αποτελέσματα. Εκείνο που μπορεί να παρατηρηθεί (και ίσως επιβεβαιώνεται και στους ομιλητές με διαταραχή του λόγου παρακάτω) είναι ότι η εσωτερική αξιολόγηση περιέχει πολλές λέξεις ή εκφράσεις αρνητικά φορτισμένες για όλη τη διάρκεια της κλιμάκωσης, ενώ η χροιά τους γίνεται πιο θετική ή δείχνει την κανονικότητα των πραγμάτων (άρα και επιστροφή στην αρχική κατάσταση) όταν υπάρχει «λύση», ενώ κάτι τέτοιο δεν ισχύει αν το «πρόβλημα» δεν λύνεται αλλά απλώς παρέρχεται. Επίσης, όσον αφορά την «ενδιάμεση» αξιολόγηση

²⁹ Οι ερωτήσεις αυτές δεν έχουν ως σκοπό τη λήψη πληροφοριών από τον αποδέκτη, αλλά είναι κατά βάση ρητορικές.

³⁰ Η διαφορά που βρέθηκε είναι πολύ μικρή σε σχέση με τους ομιλητές που δεν αντιμετωπίζουν κάποια γλωσσική διαταραχή.

χρησιμοποιείται κατά κόρον η μεταφορά λόγων τρίτου προσώπου ή ολόκληρου διαλόγου.

Η τελευταία παρατήρηση αφορά και τους ομιλητές με πάρκινσον, αν και σε μικρότερο βαθμό, καθώς υπάρχουν αφηγήσεις που δεν περιέχουν καθόλου «ενδιάμεση αξιολόγηση».³¹ Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι οι αφηγήσεις αυτών των ομιλητών παρουσιάζουν πάρα πολλές λέξεις με αρνητικό περιεχόμενο (π.χ. *κουράζομαι, δεν μπορώ, με φοβίζει, δεν μου αρέσει, θύμωσα*), ενώ μόνο μία φορά βρέθηκε μια θετική λέξη στο σημείο της «κατάληξης» (*έχω ευχέρεια*). Μιας και δεν υπάρχει λύση του προβλήματος δεν μπορούν να βρεθούν οι θετικά αξιολογικές λέξεις που βρέθηκαν στις αφηγήσεις των ομιλητών χωρίς διαταραχή στο ίδιο δομικό μέρος.

Τέλος, στους ομιλητές με αφασία παρατηρείται το ίδιο σχεδόν φαινόμενο με παραπάνω. Η φύση των φράσεων στην εσωτερική αξιολόγηση είναι κατά βάση αρνητική (π.χ. *δεν μπορώ, με τυραννά, δεν ανέκαμψα*), αλλά υπάρχει θετική αξιολόγηση για τα συμπτώματα που μπορούν να «λυθούν» μετά από ένα εγκεφαλικό επεισόδιο, όπως η κίνηση των ακρών (π.χ. *όλα εντάξει*).

9. Συμπεράσματα

Η συγκεκριμένη εργασία από αρχή είχε θέσει ένα βασικό ερώτημα: ποια συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν αναφορικά με τη δομή της αφήγησης μέσα από κείμενα με ορισμένες ιδιαιτερότητες;

Αρχικά, εκείνο που πρέπει να επισημανθεί πάνω από όλα τα άλλα είναι ότι ο αφηγηματικός λόγος των ομιλητών με διαταραχή του λόγου είναι πλήρης όσον αφορά τη δομή. Επιβεβαιώνονται τα αποτελέσματα ερευνών που μιλούν για απλούστερες αλλά σωστές και ολοκληρωμένες δομές (βλ. Κακαβούλια κ.α. 2014). Οι αφηγήσεις που εξετάστηκαν εδώ ήταν απλούστερες με την έννοια ότι δεν βρέθηκαν προβολές ούτε υποθετικές αφηγήσεις ως εμβόλιμα κομμάτια στην κύρια αφήγηση. Ωστόσο, δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν ελλιπείς δομικά (όπ.π.: 51).

Στη συνέχεια, παρατηρήθηκε ότι για να εφαρμοστεί παντού ένας καθολικός κανόνας αφηγηματικής δομής σε κάθε είδους αφηγηματικό κείμενο (προσχεδιασμένο, ελεύθερο, εκμαιευμένο κ.λπ.) και κάθε αφηγητή (με ή χωρίς διαταραχή, μικρότερης ή μεγαλύτερης ηλικίας κ.λπ.), πρέπει να εξετάζεται το κείμενο ελεύθερα, χωρίς να αναμένονται συγκεκριμένοι δείκτες ή φράσεις, ειδικά σε ομιλητές με διαταραχή του λόγου. Τα κείμενα αναλύονται με σαφέστερο τρόπο όταν χωρίζονται σε μικρότερα

³¹ Ούτως ή άλλως η αξιολόγηση ποσοτικά είναι μικρότερη σε σχέση με την αξιολόγηση των ομιλητών χωρίς διαταραχή.

κομμάτια, τα οποία υπόκεινται σε αντίστοιχη ανάλυση με το συνολικό κείμενο. Με την υπόθεση ότι κάθε κείμενο μπορεί να χωριστεί σε μικρότερα και να γίνει ανάλυση πρώτα σε αυτά, μπορούν να δικαιολογηθούν οι πολλαπλές παρουσίες προσανατολισμού, πράξεων επιλοκής κ.λπ. αφού το κάθε μικρότερο κομμάτι έχει τα δικά του δομικά μέρη. Επιπλέον, ανάλογη ελευθερία πρέπει να υπάρχει και στους όρους που χρησιμοποιούνται κατά την ανάλυση. Είναι σαφές ότι επιβάλλεται η ύπαρξη καθολικών όρων, αλλά καθώς τα κείμενα παράγονται από ομιλητές που διαθέτουν δημιουργικότητα είναι πολύ δύσκολο να μπορέσουν να αναλυθούν όλα με τους ίδιους όρους ή με τον ίδιο τρόπο. Δεν υπάρχει σε όλα τα κείμενα «λύση» της ιστορίας, αλλά σε όλα υπάρχει «κατάληξη».³² Δεν υπάρχει καθολικά ένας ολοκληρωμένος «προσανατολισμός» στην έναρξη της ιστορίας· υπάρχουν όμως παντού «στοιχεία προσανατολισμού» ακόμα και εμβόλιμα σε εκφωνήματα άλλων δομικών μερών (κάτι που συνδέεται, όχι μόνο με τη χρονική στιγμή της αφήγησης αλλά και με τις νοητικές δυνατότητες του αποδέκτη, με τα στοιχεία, δηλαδή, που είναι σε θέση να συγκρατήσει και να συνδέσει στην πορεία με την υπόλοιπη αφήγηση).

Πέρα από τη «λύση» και τον «προσανατολισμό», υπάρχουν δύο δομικά μέρη, για τα οποία μπορεί, επίσης, να γίνει λόγος: η «περίληψη» και η «πράξη επιλοκής». Η πρώτη έχει ούτως ή άλλως προαιρετικό χαρακτήρα, αφού η θεωρία αναφέρει ότι δεν υπάρχει σε όλες τις αφηγήσεις, αλλά από τα κείμενα που εξετάστηκαν φάνηκε ότι η παρουσία της είναι εξαιρετικά σπάνια. Επομένως, είναι μάλλον ένα μέρος που μπορεί να θεωρηθεί απλώς πιθανό, αλλά ούτε αναμενόμενο ούτε αναγκαίο για την εξέλιξη της αφήγησης ή την κατανόησή της. Αντίθετα, η πράξη επιλοκής είναι πολύ μεγάλης χρησιμότητας για ένα αφηγηματικό κείμενο, καθώς είναι αυτό που μπορεί να το διαχωρίσει από μια περιγραφή, ένα χρονολόγιο ή από οποιοδήποτε άλλο κείμενο με παρατεταγμένα γεγονότα, χρονικά ή μη.

Επίσης, μέσω των αναλύσεων της εργασίας φάνηκε η σπουδαιότητα των δεικτών λόγου, οι οποίοι έχουν καταλυτικό ρόλο, καθώς όταν λείπουν δεν γίνεται κατανοητό το σε ποιο δομικό στάδιο βρίσκεται η αφήγηση (βλ. ενότητα 8.1.2 στη συζήτηση για τον Προσανατολισμό). Το σημείο αυτό ενισχύεται και από την αποδεδειγμένη ύπαρξη πολυλειτουργικών αφηγηματικών προτάσεων, δηλαδή εκφωνημάτων που πραγματώνουν παραπάνω του ενός συστατικά (Αρχάκης 2014:

³² Η άποψη αυτή συμφωνεί έως ένα βαθμό και με του Αρχάκη, ο οποίος αναφέρεται στην ίδια έννοια με τον όρο «αποτελέσματα» (2014: 446).

451). Η περίληψη, για παράδειγμα, όταν υπάρχει, προϋποθέτει τον αναγνώστη για ό,τι θα ακολουθήσει, αλλά ταυτόχρονα είναι και μέρος της δράσης (ό.π.: 453). Επομένως, αν μια πρόταση ή ένα ολόκληρο απόσπασμα έχει τη δυνατότητα να ανήκει σε δύο ή τρία δομικά μέρη, είναι αναγκαίο να υπάρχουν οι δείκτες λόγου προς αποφυγή οποιασδήποτε σύγχυσης.

Επειδή η αφηγηματική δομή είναι πολύ πιο περίπλοκη απ' ό,τι φαίνεται και απ' ό,τι παρουσιάζεται και σίγουρα πολύ πιο δύσκολο να αναγνωριστεί σε κάθε κείμενο απ' ό,τι μπορεί κανείς να περιμένει, είναι σαφές ότι καλό θα ήταν να μην αναμένουμε τίποτα από ένα κείμενο.³³ Δεν φαίνεται να υπάρχει ένας αφηγηματικός κανόνας που να είναι καθολικός και η θεωρία των περικειμενικών παραμέτρων μπορεί να το επιβεβαιώσει: όλα εξαρτώνται από το θέμα, τον ομιλητή, τον αποδέκτη, τον σκοπό κ.α. Η αφηγηματική δομή από την οποία ξεκινά μια ανάλυση είναι μια *πιθανή δομή* και όχι μια καθολική δομή.

Για την εξαγωγή βέβαιων αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων στα οποία δεν θα χωρά αμφισβήτηση, θα έπρεπε η θεματολογία ομιλητών με και χωρίς διαταραχή να ταυτίζεται, αλλά για πρακτικούς λόγους κάτι τέτοιο δεν ήταν δυνατόν στο πλαίσιο εκπόνησης της συγκεκριμένης εργασίας. Επίσης, είναι απαραίτητο να γίνει επαλήθευση των αποτελεσμάτων σε μεγαλύτερο πλήθος κειμένων και ίσως σε ομιλητές με σοβαρότερη μορφή αφασίας, όπου ενδεχομένως να προκύψουν κι άλλα αποτελέσματα σχετικά με τη δομή των αφηγήσεων τους.

Ως τελικό συμπέρασμα, προκύπτει ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο να βρει κανείς έναν απολύτως καθολικό κανόνα αφήγησης, καθώς πρόκειται για ένα περίπλοκο κειμενικό είδος που, παρόλο που χρησιμοποιείται σε τόσο μεγάλο βαθμό και τόσο συχνά από όλους τους ομιλητές (με διαταραχή και μη) κάθε μέρα, χρειάζεται ακόμη αρκετή έρευνα, ώστε να αποσαφηνιστεί τι μπορεί να θεωρείται βέβαιο και τι όχι σε μια αφηγηματική ακολουθία.

³³ Η ΑΦ3 ομιλητών με πάρκινσον δεν έχει καν προσανατολισμό στην αρχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ayometzi, C. C. 2007. *Storytelling as Becoming: Identity Through the Telling of Conversation*. Στο Bamberg, M., DeFino, A. & D. Schiffrin (επιμ.) *Selves and Identities in Narrative and Discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 41-70.
- Cummings, L. 2008. *Clinical Linguistics*. Edinburg: Edinburg University Press.
- De Beaugrande, R. A. & W. U. Dressler. 1981. *Introduction to Text Linguistics*. London and New York: Longman.
- Georgakopoulou, A. 1997. *Narrative Performances: A Study of Modern Greek Storytelling*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Halliday M.A.K. & R. Hasan. 1989. *Language, Context and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Labov, W. 2007. Narrative pre-construction. Στο Bamberg, M. (επιμ.), *Narrative-State of the Art*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 47-56.
- Labov, W. 1977. *Language in the Inner City: studies in the Black English vernacular*. Oxford: Basil Blackwell.
- Mandler, J.M., Scribner, S., Cole, M. & M. DeForest. 1980. Cross-cultural Invariance in Story Recall. *Child Development* 51, 19-21.
- Marini, An., Andreetta, S., Del Tin, S. & S. Carlomagno. 2011. A Multi-Level Approach to the Analysis of Narrative Language in Aphasia. *Aphasiology* 25 (11), 1372-1392.
- Olness, G. S. & H. K. Ulatowska. 2011. Personal Narratives in Aphasia: Coherence in the Context of Use. *Aphasiology* 25 (11), 1393-1413.
- Schegloff A. Em. 1992. In Another Context. Στο Duranti A. & C. Goodwin (επιμ.), *Rethinking Context: Language as an Interactive Phenomenon*. Cambridge: Cambridge University Press, 193-227.
- Schiffrin, D. 1988. *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Toolan, M. 1988. *Narrative: A Critical Linguistic Introduction*. London and New York: Routledge.
- Whitaker, H. 2010. *Concise Encyclopedia of Brain and Language*. Oxford: Elsevier.
- Αρχάκης, Αρ. 2014. Αφηγηματικά είδη. Στο Γεωργαλίδου, Μ., Σηφianού Μ. & Β. Τσάκωνα (επιμ.), *Ανάλυση λόγου: θεωρία και εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος, 441-475.
- Γεωργακοπούλου, Α. & Δ. Γούτσος. 2011. *Κείμενο και επικοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γούτσος, Δ. 2012. *Γλώσσα: Κείμενο, ποικιλία, σύστημα*. Αθήνα: Κριτική.
- Κακαβούλια κ.α. 2014. Πρωτόκολλο εκμαίευσης αφηγηματικού λόγου στην Ελληνική από άτομα με αφασία: Αρχές, μεθοδολογικά ζητήματα και προκαταρκτικά αποτελέσματα. *Γλωσσολογία* 22, 41-60.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΑΦ1 – Ομιλητές χωρίς διαταραχή

- (1) Λοιπόν εχθές το μεσημέρι περίπου καθόμουν στο::ν καναπέ
- (2) και διάβαζα για τη Μασονία στα θρησκευτικά
- (3) οπότε κάποια στιγμή άκουγα:: ENTONA νιαουρίσματα
- (4) απ' το μικροΥΛΙ
- (5) από το:: πώς το 'παμε;
- (6) το Χνούδι (.) απ' το Χνούδι
- (7) και λέω ντάξει το μικρό αυτό το κ- τα κάνει αυτά ξέρω γω θα παίζουν θα κάνουν κάτι
- (8) ΔΕΝ έδωσα σημασία
- (9) συνέχισα να διαβάζω
- (10) και (.) συνέχιζε αυτό να νιαουΡΙζει
- (11) νιαούριζαν και τα ά::λλα μια ώρα δύο ήταν έξω στην ε:: αυλή
- (12) οπότε πάω κι εγώ να δω τι είχε γίνει και ΒΛΕΠΩ
- (13) όλες τις τις τρεις μικρές τα τρία ΤουΦΑκια πάνω στο:: πάνω στα κάγκελα (.) να
- (14) κοιτάν προς τα κάτω
- (15) την ασπρόμαυρη να κοιτάει προς τα κάτω
- (16) και τον Κούπερ να κάνει ΒΟλτες γύρω γύρω απ' τον κουβά
- (17) οπότε (.) το μικρό όμως ΔΕΝ ΤΟ 'ΒΛΕΠΑ
- (18) και λέω (.) ΠΟΥ είναι ρε παιδιά;
- (19) και κοιτάω μες στον κουβά και μια γα- ένα κεΦΑλι μιας γάτας
- (20) ΜΟΥΣΚΕΜΑ
- (21) μες στον κουβά κι ήτανε λασπωμέ::νο το νερό:: βρώ::μικο κι αυτό να 'ναι ΜΕΣΑ
- (22) ΙΣΑ ΙΣΑ που ήταν έξω η ΜΥτη του κι ΑΝΕπνεε
- (23) οπότε ταραζομαι λίγο
- (24) και ΚΑΝΩ Έτσι να το βγάλω
- (25) η μόνη φορά που δε με γρατζούνισε ήτανε όταν το 'πιασα
- (26) και το 'ΒΓΑΛΑ και το άφησα κάτω και το καημένο βρεγμένη γάτα κυριολεκτικά ε;
- (27) το ΚΑημένο τίναζε πόδια μετά ουρές σαν ποντικάκι ήτανε μικρό
- (28) έφερα πανάκια και το σκούπισα βέβαια αυτό ήθελε τη μαμά του

(29) το ΠΗΡΕ η μαΜΑ του είχε και πολύ ζέστη εχθές

(30) οπότε σε:: μισή ώρα είχε γίνει κανονικό χνούδι

ΑΦ2 – Ομιλητές χωρίς διαταραχή

(1) Το Σάββατο το βράδυ ήθελαν οι:: γονείς της XXX (.) να:: πάνε:: (.) με τους κουμπάρους τους να φάνε

(2) οπότε:: μου είπαν να πάω να κρατήσω τη XXX

(3) ε:: πήγα γύρω στις εννιά

(4) εκείνη την ώρα λοιπόν ετοιμάζονταν οι:: δικοί της και ήταν και η:: γιαγιά (.) εκεί

(5) ε:: και μου είπε η γιαγιά ότι τώρα εγώ φεύγω

(6) και:: θα έρθω κατά τις δέκα και μισή να είσαστε έτοιμες με τη:: μικρή

(7) να:: σας πάρω να πάμε στο σπίτι

(8) γιατί η μικρή θα κοιμότανε:: στο σπίτι της γιαγιάς της

(9) και θα πηγαίνουν την άλλη μέρα να την πάρουν οι δικοί της

(10) οπότε μόλις την κοιμίζα θα:: έφευγα εγώ

(11) έτσι λοιπόν έφυγε η γιαγιά

(12) πραγματικά ετοιμαστήκαμε με τη XXX

(13) κάποια στιγμή πραγματικά γύρω στις δέκα και μισή χτυπάει το:: θυροτηλέφωνο

(14) σηκώνω το ακουστικό μου λέει εγώ είμαι:: ελάτε κάτω

(15) ω μάλλον ψέματα της ε:: πάτησα το κουμπί εγώ για να:: να ανέβει εκείνη πάνω

(16) και:: μετά μου ξαναπατάει το κουμπί και μου λέει

(17) ξέρεις μου λέει είναι κλειδωμένα κάτω

(18) γιατί την είσοδο την κλείνουνε γύρω στις δέκα και μισή

(19) ε:: είναι όρος της πολυκατοικίας αυτός τέλος πάντων

(20) και:: () μου λέει είναι κλειδωμένα

(21) κατέβα μου λέει:: φέρε τα κλειδιά να:: μου ανοίξεις

(22) της λέω ποια κλειδιά δεν έχω κλειδιά

(23) μου Λ'Εει δε σου άφησε η XXX;

(24) λέω όχι δε μου άφησε τίποτα

(25) ω:: πω μου λέει καλά τώρα πρέπει να πάω στο σπίτι να δω αν έχω τα δικά μου εκΕΙ

(26) να ρθω να ανοίξω και να:: δούμε τι θα γίνει

(27) εντάξει φεύγει λοιπόν πραγματικά

(28) περιμέναμε

- (29) και:: ήρθε μας ά::νοιξε
(30) μας απεγκΛΩβισε (γέλια)
(31) και:: φύγαμε μετά εμείς
(32) και:: μάλιστα μου λέει:: ευτυχώς που:: ε τα είχα τα κλειδιά
(33) γιατί μου τα είχε πάρει η ΧΧΧ και τα είχε στην τσάντα της
(34) και ΠΩΣ μου έκοψε κάποια στιγμή και της λέω δώσε μου τα κλειδιά να τα έχω
(35) μην τα έχεις εσύ
(36) αΛΛΙΩΣ θα είχαμε μείνει εγκλωβισμένοι εκεί
(37) και θα κοιμόμουν κι εγώ εκεί πέρα
(38) και θα ερχόταν το πρωί η μαμά με τον μπαμπά να μας ανοίξουνε::
(39) αυτά

ΑΦ3 – Ομιλητές χωρίς διαταραχή

- (1) Εγώ πήγα στις στα Βίλλια για να ψηφίσω που ‘μαι εκεί δημότης
(2) και είχα μέσα στην τσάντα μου τα ψηφοδέλτια που εγώ ήθελα και αυτών που ήθελα να ψηφίσω
(3) λοιπόν πήγα στην αίθουσα
(4) μου λένε
(5) μου ‘δώσαν το φάκελο κανονικά
(6) και μου λένε πήγαινε σ’ αυτό το παραβάν
(7) στις περιφερειακές δηλαδή
(8) εγώ έπιασα κι έβαλα κανονικά το φάκελο για τις περιφ-
(9) στο φάκελο αυτό που μου δώσανε αυτό το ψηφοδέλτιο που είχα εγώ μες στην τσάντα μου
(10) της περιφερειακής
(12) αφού μπήκα σ’ αυτό το παραβάν
(13) κι όταν βγήκα λοιπόν ρωτάω
(14) ευτυχώς που ρώτησα
(15) πού θα το ρίξω;
(16) μου λέει εδώ στις δ::- στις δημοτικές
(17) λέω καλά μου είπατε να μπω στις περιφερειακές και θα το ρίξω στις δημοτικές;
(18) εγώ έβαλα μέσα το φάκελο για τις περιφερειακές
(19) και ευτυχώς διορθώθηκε το πρόβλημα
(20) μπήκε μετά η γ- η έφορος μαζί μου στο παραβάν

- (21) και:: βάλουμε κανονικά στο:: φάκελο της περ- της δημοτικής το ψηφοδέλτιο
(22) κι έτσι λύθηκε το πρόβλημα και πήγαν όλα καλά

ΑΦ4 – Ομιλητές χωρίς διαταραχή

- (1) Ναι εχτες το βράδυ λοιπόν είχε έρθει ένας θείος του πατέρα μου
(2) και όπως καθόταν στο σαλόνι με τη μαμά μου
(3) λ- ε:: εμ ναι εμ έχουμε ένα διακοσμητικό δέρμα φιδιού στο σαλόνι
(4) και του είπε λοιπόν ότι αυτό το πράγμα πρέπει να φύγει μέσα από το σπίτι μας
(5) διότι:: ε προκαλεί πράγματα που δεν πρέπει να συμβαίνουν μες στο σπίτι
(6) ατυχία κακοτυχία και τα λοιπά
(7) ναι και:: ε μόλις κατέβηκα λοιπόν η μαμά μου λέει Παναγία μου πρέπει να το βγάλουμε αυτό το πράγμα
(8) και τι να κάνω;
(9) πήρα μια σκάλα κι εγώ
(10) ανέβηκα και το ξεκρέμασα για να μας έρθουν καλά πράγματα

ΑΦ5 – Ομιλητές χωρίς διαταραχή

- (1) Σήμερα το π- σήμερα το πρωί δέχθηκα μια κλήση στο κινητό μου από έναν άγνωστο προς εμένα αριθμό κινητού
(2) το σήκωσα λοιπόν
(3) λέω παρακαλώ
(4) κι ακούγεται μια γυναικεία φωνή που ή μιλάγε σπαστά ελληνικά δηλαδή τέλος πάντων όχι καλά ελληνικά ή είχε κάποιο πρόβλημα στο λαιμό της
(5) ένα από τα δύο γινότανε
(6) λέω παρακαλώ
(7) και γυρνάει και μου λέει
(8) ε:: ξέρω ποιος είσαι και περιμένω να μου φέρεις το κινητό που μου έκλεψες εχθές
(9) λέω συγγνώμη;
(10) Αυτό μου λέει που σου λέω εγώ
(11) μου έκλεψες το κινητό μου και θέλω να μου το φέρεις πίσω
(12) στην αρχή νόμιζα ότι κάποιος μου ‘κανε πλάκα
(13) και γυρνάω και της λέω ρε κοπέλα μου
(14) ποια είσαι πρωί πρωί τι είναι αυτά που μου λές;
(15) Μου λέει αυτό που σου λέω εγώ

- (16) θα μου φέρεις το κινητό μου αλλιώς θα πάω στην αστυνομία
- (17) ξέρω ποιος είσαι
- (18) της λέω κοίταξε να δεις
- (19) επειδή ε:: αν είναι πλάκα έχει και κάποια όρια
- (20) αλλιώς πες μου τι είναι και γιατί μου τα λες αυτά;
- (21) Μου λέει δεν είχες έρθει χθες στην ένωση;
- (22) Λέω που να 'χω έρθει;
- (23) Λέει στην ένωση
- (24) λέω ποια ένωση;
- (25) Μου λέει δεν ξέρεις την ένωση;
- (26) Λέω όχι
- (27) μου λέει αυτό που σου λέω
- (28) εγώ θα μου φέρεις το κινητό μου
- (29) θα φέρεις το κινητό που μου έκλεψες αλλιώς θα πάω στην αστυνομία
- (30) και μου κλείνει το τηλέφωνο
- (31) εκτός ότι αιφνιδιάστηκα
- (32) τέλος πάντων εντάξει δεν έδωσα και πάρα πολύ σημασία γιατί και πάλι εξακολουθώ να πιστεύω ότι κάποιος μου κάνει πλάκα
- (33) ήτανε να πάω στα Σπάτα να πάρω κάτι μέτρα για κάποια τζάμια
- (34) και μπαίνω στο αυτοκίνητο και ξεκινάω να πάω για τα Σπάτα
- (35) στο δρόμο κιν- χτυπάει πάλι το κινητό
- (36) και έτσι όπως κοιτάω την αναγνώριση
- (37) βλέπω ότι στην οθόνη μου βγάζει έναν αριθμό από κάποια πόλη επαρχίας
- (38) έτσι φαινόταν ο αριθμός που υπήρχε
- (39) το σηκώνω
- (40) λέω παρακαλώ
- (41) και είναι πάλι η ίδια φωνή
- (42) η ίδια γυναικεία φωνή που μου λέει εγώ είμαι πάλι
- (43) ξέρω τα στοιχεία σου ξέρω ποιος είσαι έχω το τηλέφωνό σου θέλω να μου φέρεις
- (44) το κινητό μου πίσω
- (45) και γυρνάω και της λέω πάλι
- (46) ρε κοπέλα μου τι είναι αυτά που μου λες δεν καταλαβαίνω
- (47) μου λέει δεν καταλαβαίνεις ε;
- (48) το κινητό που έκλεψες εχθές

- (49) λέω κοίταξε αν δεις αυτά που λες είναι σοβαρά πράγματα
- (50) εγώ δεν έκλεψα κανένα κινητό
- (51) και θέλω να μου πεις ποια είσαι και που βρήκες το τηλέφωνό μου
- (52) μου λέει δεν έχω μόνο το τηλέφωνό σου
- (53) έχω όλα σου τα στοιχεία ξέρω ποιος είσαι ξέρω που μένεις ξέρω το τηλέφωνό σου
- (54) θέλω να μου φέρεις το κινητό μου πίσω
- (55) της λέω τα στοιχεία μου που τα βρήκες;
- (56) ποια είσαι εσύ;
- (57) Γιατί δε μου λες το όνομα σου και ποια είναι αυτή η ένωση που μου λες ότι συναντηθήκαμε χθες;
- (58) Μου λέει δηλαδή θες να μου πεις ότι δεν ξέρεις την ένωση;
- (59) Λέω ναι δεν ξέρω τι ένωση είναι;
- (60) ένωση φουρναραίων είναι; ένωση μηχανικών είναι; τι ένωση είναι αυτό το πράγμα τέλος πάντων;
- (61) Γυρνάει και μου λέει δηλαδή με δουλεύεις κιόλας
- (62) δ- δεν θυμάσαι ότι εχθές ήρθες στην ένωση για να κάνεις ε::μ αίτηση για δουλειά και εκεί που μιλάγαμε βούτηξες το κινητό μου και σηκώθηκες κι έφυγες
- (63) ε:: εκνευρίστηκα αρκετά εκείνη την ώρα και αφού της είπα αρκετά καλές κουβέντες
- (64) του στυλ να πα να γαμηθείς κι εσύ και το κινητό σου και μη με ξαναενοχλήσεις γιατί θα σου κόψω τα πόδια
- (65) και σε τελική ανάλυση αν θες να πάμε και στην αστυνομία και στα δικαστήρια κι όπου θέλεις
- (66) και της έκλεισα το τηλέφωνο
- (67) από κάποιες ερωτήσεις που έκανα σε γνωστούς μου είπαν ότι μάλλον είναι ε:: μια καλοστημένη φάρσα για να παίρνεις τηλέφωνο πίσω στο νούμερο που βλέπεις στο κινητό σου ή στο σταθερό σου οπουδήποτε σε έχουνε καλέσει
- (68) και από εκεί και πέρα υπάρχει χρέωση τρομερή χρέωση στο τηλέφωνο το δικό σου
- (69) και σου έρχεται ένας λογαριασμός κανονικά απογειωμένος
- (70) βέβαια κάποιος άλλος μου είπε ότι ίσως είναι πιο σοβαρό το θέμα ακόμα και θα έπρεπε να πάω και στην κινητή τηλεφωνία που έχω κάνει συμβόλαιο αλλά και στην αστυνομία και να το δηλώσω

- (71) τώρα δεν ξέρω τι θα κάνω
 (72) θα δω αύριο μάλλον θα πάω πρώτα στην κινητή τηλεφωνία να τους το αναφέρω να δω τι θα μου πούνε κι αυτοί
 (73) και μετά μπορεί να πάω στην αστυνομία

ΑΦ1 – Ομιλητές με αφασία

- (1) τη μέρα εκείνη ξεκίνησα και πήγα στο:: στη Βούλα
 (2) γιατί:: μπέρδευα τη γλώσσα μου
 (3) και:: όταν πήγα εκεί με εξετάσανε μου είπαν δεν έχω τίποτα
 (4) και με στείλανε @@ στη νευρολογική κλινική στο::v Ευαγγελισμό γιατί δε::v είχανε εκεί
 (5) επήγα στον Ευαγγελισμό
 (6) ε:: έφυγα από κει οδηΓΩντας με το αυτοκίνητο
 (7) όταν έφτασα στο σπίτι ε:: στον 'γιο Δημήτριο δηλαδή ε:: δεν αισθανόμουνα δεν ε:: δεν δε καταλάβαινα πού βρισκόμουνα και τα λοιπά
 (8) ε:: ήρθε ο γιος μου με πήρε μέσω:: με το αυτοκίνητο και με πήγε στο:: στον Ευαγγελισμό
 (9) στον Ευαγγελισμό ΠΑλι δεν μου βρήκανε τίποτα μου είπαν ότι::
 (10) αλλά εκράταγα κάτι στα χέρια μου κάτι κλειδιά και μου πέσανε τα κλειδιά εκείνη την ώρα
 (11) ο μια κοπέλα που ήταν μου λέει θα σου κάνουμε εισαγωγή για να μπεις μέσα
 (12) ε από κείνη την ώρα δεν θυμάμαι σχεΔΟν τίποτα
 (13) λοιπόν είχανε τα παιδιά μου είχανε έρθει η γυναίκα μου και τα λοιπά
 (14) αλλά εγώ ήμουνα σε σε πλήρη:: ύπνο δηλαδή
 (15) ε:: συνήλθα μετά από:: δυο μέρες τρεις μέρες τέσσερις δηλαδή
 (16) μου κάνανε εξετάσεις και::
 (17) μετά από τέσσερις μέρες επανήλθα δηλαδή:: φυσιο@@ φυσιολογικά όπως @ και
 (18) ε:: μου έμεινε το μάτι μου δεν έβλεπα και:: η καρωτίδα η μία η α-αριστερή αριστερή νομίζω
 (19) ε- έχασα την και την ομιΛΙΑ μου
 (20) δηλαδή @ τα μπέρδευα
 (21) εδώ το χέρι μου δεν αισθανόμουνα καλά
 (22) και μετά νοσηλεύτηκα σ- στο νοσοκομείο

- (23) ε:: και μετά @ βγήκα δηλαδή με βγάλανε
- (24) ε από τότε άρχισε η σταδιακή ας πούμε:: πώς το λένε; [βελτίωση
- (25) και το:: η ομιλία μου το χέρι μου το ΠΟδι μου όλα εντάξειεπανήλθαν επανήλθαν
- (26) μόνο τώρα αισθάνομαι δηλαδή το χέρι μου εντάξει είναι
- (27) αλλά εδώ κάπου το αισθάνομαι ότι κάπου δεν και ΓΕΝικώς μιλάω @@ δεν είναι όπως ήμουνα πριν δηλαδή ΤΕΛΕΙΟΣ
- (28) δηλαδή να υπολογίζω: στις δυνάμεις μου σε όλα δεν
- (29) είμαι πιο πιο συγκρατημένος χωρίς να το θέλω φυσικά χωρίς να:
- (30) λοιπόν και @ είμαι τώρα όπως είμαι

ΑΦ2 – Ομιλητές με αφασία

- (1) κοίτασα στο παράθυρο
- (2) κι όπως κοίτασα στο παράθυρο μου 'ρθε μ μια ζάλη
- (3) ΑΛΛΑ ε πάθαινα συχ- συχνά παθαίνω ζαλάδες από το το αφθί μου
- (4) το αφθί μου είναι είκοσι δύο τοις εκατό
- (5) βλέπω α::υτό ακούω και είκοσι εφτά τοις ε:: εβδομήντα εφτά τοις εκατό είναι το άλλο
- (6) αλλά αυτό που με τρώ::ει που πολλές
- (7) αλλά όλη τ τη φορά όλο επάθαινα μα μες όλο με ιλίγγους
- (8) και είπα ίλιγγος ήρθε
- (9) αλλά μόλις ε::γύρισα έτσι έπεσα ακριβώς δίπλα στο στο στη θέση μου ήταν ήτ- η πολυθρόνα
- (10) και κάθισα δίπλα κάθισα κάθισα κάθισα μία ώρα
- (11) συνήλθα
- (12) σηκώθηκα σηκα κα- κάθισα δίπλα στο καναπέ μου και έδωσα
- (13) το πόδι μου δεν ήταν καλά
- (14) μπα λέω πως το πόδι μου ήταν πολύ καλά
- (15) το:: έτριψα λίγο το πό::δι μου καλά ήτανε
- (16) και βλέπω και το χέρι μου δεν έβλεπα το το χέρι μου δεν πήγαινε καλά
- (17) κάθισα αλ- ΑΛΛΗ μια ώρα ντύθηκα και πήγα και ψώνισα πήγ ψω-
- (18) όσοι μ' είδαν στο λέει είδαν το λέει δεν είναι καλά η Γιωργία
- (19) έφυγα πήγα στο φούρνο ψώνισα ψωμί τι ήθελα

- (20) πρόσεχα ΜΕΣΑ στο δρόμο διπλός ο δρόμος
- (21) και γω δεν δι πως πρόσεξα και έφθασα στο σπίτι μου δεν ξέρω
- (22) ήρθα στο σπίτι άφησα τα πράγματα και έβαλα να να μπαγειρέψω
- (23) μαγ μαγείρευα σε κα σε λίγη ώρα ήρθε αυτός ο Δήμος
- (24) ΚΑΤΙ άκουσε άκουσε κου φασαρία αυτός ήταν στον επάνω και εγώ στον κάτω
- (25) και λέει έλα δω
- (26) ήμουν στο μ:: στο μπάνιο εδώ
- (27) λέω τι θέλεις; λέει έλα να σε δω
- (28) όχι λέω τι να με δεις λέω δεν έχω τίποτα μαγειρεύω
- (29) έλα έλα σε δω λέει
- (30) και μόλις πήγα εκεί είδε το θεό μου
- (31) και λέει όχι τα το τα φωνάξουμε τώρα τηνα τηνε τ:: ήτανε δεν ήτανε ο τατρός
ήτανε η:: γυναίκα του
- (32) και μας σαν μας έστειλαν στο νοσοκομείο
- (33) τίποτ' άλλο από κει και πέρα τέσσερις μέρες ΕΞΙ έξι μέρε::ς μου κάνανε ό,τι
'θέλαν να κάνανκαι έφυγα
- (34) λέει ο Θήμος να φύγουμε και είχαμε με το γιατρό
- (35) ε πριν από απ' αυτόν πήγαμε πρώτα κάναμε την εξέταση αυτή την:: της καρδιάς
- (36) η καρδιά δεν ήβραν δεν βρήκανε τίποτα στη καρδιά μου
- (37) και:: στο αφθί μου βρήκανε ότι ΔΕΝ έχει δεν έχει θεραπεία δεν έχει δεν ακούει
δεν άκουγε
- (38) ε:: μετά σταματήσαμε τ- τη Δευτέρα το απόγευμα πήγα στο:: γιατρό γιατρό με
είδε
- (39) λέει εσύ θα γίνεις καλά μόνη σου
- (40) δεν μίλαγα δεν έλεγα πως χ:: πως λεγόμεν πως λεγόταν ότι ήμουν δεν ξέρω δεν
ήξερα καλέ να πω τα ταφ- ταφ- τα::άφησα όλα δεν ήξερα
- (41) και την άλλη φορά την άλλη φορά που ήρθαμε είδες είσατε εσύ τη δεύτερη φορά
τη δεύτερη φορά με βρήκε ΠΟΛΥ καλά
- (42) αφού δε μίλαγα καθόλου και μίλησα
- (43) μετά μου λέει τα πας πολύ καλά
- (44) και φαίνεται ότι και η δι η δεύτερη φορά με βρήκε ΑΚΟΜΗ καλύτερα

ΑΦ3 – Ομιλητές με αφασία

- (1) ε:: ήμουνα:: ξάπλα την Κυριακή

- (2) κοιμήθηκα ξύπνησα περίπου πέντε παρά τέταρτο
- (3) διάβαζα εφημερίδα
- (4) όπου διάβαζα εφημερίδα
- (5) ήρθε η σύζυγός μου κάθισε στο κρεβάτι δίπλα μου αλλά:: στη::v- στο @@@@ κανονικά και δεν ήταν ξάπλα
- (6) εγώ διάβαζα εφημερίδα
- (7) ε:: κοίταζε τηλεόραση αυτή
- (8) κάτι μου είπε εκειπέρα που κοίταζε την τηλεόραση
- (9) ε:: εγώ δεν απάντησα αμέσως
- (10) μου λέει μετά από λίγο δίνεις πιο πολύ:: σημασία μιας στήλης που γράφει εφημερίδα και δε θα ακούς εμένα;
- (11) πάλι δεν απάντησα
- (12) ε:: μετά από λίγο της λέω δε μποΡΩ επειδή είχε το πόδι μου::
- (13) δε μπορούσα να το κινήσω καθώς και το χέρι
- (14) και η εφημερίδα παπ πάνω στην @@@@
- (15) κατάλαβε αυτή πετάχτηκε απάνω
- (16) ε:: μου λέει ΚΑτι έπαθες
- (17) τίποτα εγώ (.) έτσι;
- (18) με το χέρι εκεί πάλι κολλημένο και τα λοιπά
- (19) να πέρασαν δέκα λεπτά (.) τόσο φαντάζομαι θα ‘ταν δέκα λεπτά
- (20) πετάχτηκα πάνω μετά απ’ το κρεβάτ
- (21) όχι της λέω είμαι εντάξει (.) ε:: αυτή μου λέει::ει:: δε μιλάς μου λέει τι είσαι εντάξει;
- (22) το πόδι ήτανε:: (.) λιγάκι:: δε μπορούσα να περπατήσω
- (23) φύγαμε και ήρθαμε εδώ αυτή τη φορά
- (24) ε:: εξετάσεις- όχι πήγα στη Σωτηρία πρώτα κι έκανα μια αξονική
- (25) μου είπανε θα φύγεις και θα πας στο Αιγινήτειο
- (26) έφυγα την ίδια:: βράδυ ήρθα εδώ στο Αιγινήτειο και:: μπήκα σε::

ΑΦ4 – Ομιλητές με αφασία

- (1) @ δεκαπέντε μήνες πρώην (.) πήγα στο Αιγινήτειο
- (2) ε:: α όχι πήγα ε:: (.) στο:: στο Παγκράτι (.)
- (3) Κυριακή (.) εννιά η ώρα (.) το βράδυ (.) ένα ποτό (.)

- (4) έπινα εννιά ποτά κάθε μέρα (.) ε:: τρία τσιγάρα (.)
- (5) τρία τρία πακέτα κάπνιζα κάθε μέρα (.) δεν ζαλιζόμουνα τίποτα (.)
- (6) ζαλίστηκα Κυριακή ζαλίστηκα εννιά η ώρα το βράδυ εννιά και (.) μισή
- (7) ε ένα μισό ποτό ζαλίστηκα (.)
- (8) νυστάζω (.)
- (9) κοιμόμουνα κάθε μέρα κοιμόμουνα πέντε ώρες (.)
- (10) και δούλευα δώδεκα με δεκαπέντε ώρες την ΗΜΕΡΑ (.)
- (11) το Παγκράτι (.) φεύγω (.) πάω να κοιμηθώ (.) πλήρωσα τα παιδιά (.)
- (12) κάθε Κυριακή το πληρώνω τα παιδιά (.)
- (13) το πλήρωσα (.) κατευθείαν ε έχω ανατριχιάσει (.) και έφυγα (.) πήγα στο Νέο Κόσμο (.)
- (14) κοιμήθηκα(.) ΔΕΚΑ ΩΡΕΣ (.) κοιμήθηκα (.) ξύπνησα (.)
- (15) τη γυναίκα μου η Μαρία (.) Μαράκι
- (16) είναι πρόβλημα (.) ψιλοζαλιζομαι (.)
- (17) ε:: (.) πήγε πήρε τηλέφωνο η Μαρία (.)
- (18) και πήγε:: (.) την περιοχή (.) Νέο:: (.) Νέο όχι Νέο Κόσμο Νέο:: (.) απέναντι στην περιοχή απέναντι στο Νέο Κόσμο ε:: πήγε:: (.)
- (19) ε εγκέφαλος έβαλε εγκέφαλος ε:: (.) τριανταπέντε λεπτά (.) ο εγκέφαλος (.) τριανταπέντε λεπτά (.)
- (20) διάβασε (.) φεύγεις κατευθείαν (.) στο Αιγινήτειο
- (21) πήγα κατευθείαν όχι (.) κατ- Δευτέρα πήγα; Δευτέρα; Τρίτη πήγα; δε θυμάμαι
- (22) Δευτέρα Τρίτη το:: το:: το ε:: εφτά:: έ::ξι ώρα το μεσημέρι
- (23) πήγα ε πήγα στο Αιγινήτειο (.) αριστερά
- (24) ε:: ένα ένα τσιγάρο ένα πακέτο (.) ποτό ΤΙΠΟΤΑ (.)
- (25) ε Τρίτη (.) Τετάρτη (.) Πέμπτη (.) Παρασκευή (.)
- (26) ε ήτανε τα άτομα τα γνωστά τα άτομα (.)
- (27) τηλέφωνο τα πάντα @@@ (.)
- (28) Σάββατο (.) δεν κοιμόμουνα (.) Παρασκευή και Σάββατο και Τετάρτη δεν κοιμόμουνα (.)
- (29) δύο ώρες κοιμόμουνα (.) το μεσημέρι:: και το βράδυ:: (.) δύο ώρες (.)
- (30) ε δέκα η ώρα το πρωί (.) έπινα τα πάντα (.) και κοιμήθηκα
- (31) και ξύπνησα δώδεκα η ώρα (.) δύο ώρες
- (32) είχε φύγει (.) ο εγκέφαλος είχε φύγει κατευθείαν (.) έφυγε ο εγκέφαλος (.) εδώ (.) ήτανε το δεξί μου χέρι ήτανε κλειστό (.)

- (33) το πόδι ήτανε κλειστό @@@@ όχι εδώ
 (34) τα λόγια δεν:: ήτανε τα λόγια μου τίποτα (.)
 (35) τηλεφώνησε η:: γυναίκα μου ντάξει τέλος
 (36) ντάξει τέλος(.) ένα μήνα ήτανε τέλος.
 (37) δεν ανάκαμψα (.) δύο μήνες τα λόγια μου τίποτα (.) τρεις μήνες

ΑΦ5 – Ομιλητές με αφασία

- (1) την πρώτη φορά που ήρθα: (.) στην Κυψέλη (.) είχαμε το::ν εγγονό μου (.)
 (2) είχε έρθει στο σπίτι και μ' έκανε ε- επίσκεψη (.)
 (3) και σηκώθηκε:: ο:: τι ώρα ήτο; τέσσερις πέντε η ώρα (.)
 (4) και τον πήρα αγκαλιά τον πήρα αγκαλιά (.)
 (5) τσ- πάμε πτι- νόμιζα ότι το:: ε:: φτο:: ε:: κρύω@ κρύος (.)
 (6) και είχα πάρει το παιδί το πήρα αγκαλιά το:: έδωσα (.)
 (7) πήγαμε στο σπίτι (.)
 (8) και: από 'κει και πέρα άρχισα να μ- (.) το @@@@ να:: σ:: στάνομ@ σ:: (.)
 (9) τέλος πάντων (.) πώς θα το πω; ε@ε το πάλι το κακό ((αναστενάζει)) (.)
 (10) και- και εί::δα το παιδί (.)
 (11) τον εγγονό μου στους εν- εννιά:: μηνών μικρός ήταν (.) δέκα μηνών μηνών (.)
 (12) και (.) άρχισε συνέχεια να μου (.) α ου @@@ (.)
 (13) δεν μπορώ τώρα να σας το πω από (.)
 (14) γιατί δεν μπορώ να το πω γιατί δεν μπορώ να το πω; ()
 (15) δεν μπορείτε να::; δεν μπορώ να σας ε::@ (.) ε: να έπεσε (.) τίποτα [@@@
 <Γ> [θέλω να:: να προσπαθήσετε όσο μπορείτε (.) με όποια λόγια μπορείτε εσείς (.)
 μετά [τι άλλο;
 (16) [αν @ έχεις ((γελάει)) την αντοχή μου και τη φτα (.)
 (17) α:: σου λέω δύσκολα θα 'ναι (.)
 (18) τι@ λέω το παιδ- το το το παπά ε: (.)
 (19) τι προσπαθούσα τώρα; δεν είμαι (.) ((αναστενάζει))
 (20) προσπαθούσα (.) το παιδί: να βρω το:: λόγια ότι κάτι μ-
 (21) είχα είχα μια:: α: στεναχώρια (.) κάτι να:: ε ε να:: τίποτα @@ (.)
 πόσο; τι άλλο να σας πω;
 δεν δεν δεν καταλαβαίνω δηλαδή τώρα τι @ να πω (.) τι πρέπει να πω;
 <Γ> μετά τι σας συνέβη; θυμάστε; μιλάμε [κύριε

<A> [ναι

<Γ> Ντακόπουλε για τη μέρα που (.) ε- [πάθατε το εγκεφαλικό και ήρθατε στο νοσοκομείο

<A> [ναι ναι ναι ναι ναι

<Γ> τι σας συνέβη μετά;

(22) μας συνέβη ότι:: ε δεν μπορούσα αυτό που τη δυσλεξία

(23) δεν μπορούσα να:: μπορούσα να μιλήσω

(24) μπορ- μπ- να μιλήσω εννοώ::

(25) να:: κατανοήσω τι λέει ο καθένα (.)

(26) αλλά: αυτό που μπορούσα ε στο:: σύνολο:: @@ το ΓΗ μου ΚΗ μου (.)

(27) δεν μπορούσα να μου δώσετε ακριβώς να καταλάβω τι ήθελα να πούμε δηλαδή

(28) να χ@ιαστώ να:: @ πάρω κάτι (.)

(29) να π- πω κάτι:: να σε: να:: () τ

ώρα πόσο θέετε; δεν- δεν μπορώ να: (.) ε

(30) μπάσει περιπτώσει δεν μπορούσα να κα- να:: @@ δεν μπορούσα να (.)

(31) ξέματα ε να:: συναναστραφώ (.)

(32) δεν μπορούσα να- να μου πείτε ΚΑτι που θα ήθελα (.) αυτό

<Γ> μετά θυμάστε τι έγινε; α::ν φύγατε; [πότε;

<A> [όχι ναι (.) όλο

<Γ> τι;

<A> όλα εντάξει

<Γ> τι έγινε μετά;

<A> ΝΑ:: σας πω

<Γ> [που ήρθατε @

(33) [@@ δεν μπορώ (.) ήρθα:: (.)

(34) έφυγα δυο μέρες στο:: Αι:: Αιγινήτειο

(35) και με:: μετά επειδή @ δεν με:: εξυπηρετούσαν

(36) δεν ε μπορούσα στη:: σε εκποροδ' απ' αυτά:: (.) στην αλυσ- ()

(37) δεν μπορούσα:: να με:: να με πάει να με βρει ο γιατρός (.)

(38) τι θα κάνω; ε θα με (.) ΒΑλετε στο νοσοκομείο; δεν θα με ΒΑΛτε

(39) σηκώθηκα να φεύγω

(40) α@a κανένας δεν: (.) ε: λιγάκι τότε μου την: έδωσε να πούμε ενώ ε@ δεν δεν

@@ είναι κατάσταση (.)

(41) κι ύστερα από δυο μέρες πήγαμε στο:: στο:: Αι: Αιγινήτειο

- (42) και τους έφερα τους είπα τι και τι συνέβη από το:: από τη:: από τις λέξεις αυτό τι ήτανε;
- (43) ήτανε η δυσ- δυσλοξία που είχα
- (44) να μπορώ να:: μιλήσω σε κάποια σε κάπου στο γιατρό σου::
- (45) είπα να πούμε ότι (.) τι μου συνέβη αυτό και αυτό (.)
- (46) είναι:: όλα αυτά και τα λοιπά (.)
- (47) τι; α ο εκ τότε από 'κει άρχισε:: ε: μου:: έγινε η:: @ ης:: η:: α: η: κατάλλη- η κα- η:: κατάλληγη κατάλλη:: κατά- (.)
- (48) στην κα::σε (.) η:: η αγωγή που υπήρχε τι και τι και τι @@ εξετάσεις:
- (49) ε:: το ένα το άλλο
- (50) τώρα τι κα@ [ε@ετάσεις

ΑΦ1 – Ομιλητές με πάρκινσον

- (1) καταρχήν ε:: το πρόβλημά μου άρχισε όταν οδηγούσα μηχανάκι με τη γυναίκα μου επάνω
- (2) μου έτρεμε το αριστερό χέρι
- (3) εκεί έπιασα στο σημείο να μη μπορώ να οδηγήσω
- (4) και σιγά σιγά έφτασα κάπου και το παράτησα
- (5) από τότε έπιασα να έπιασα ν' ανησυχώ
- (6) έκανα στ- στο μπάνιο
- (7) όταν έφευ- έξω δεν μου:: με πείραζε
- (8) στο περπάτημα ότ- έπρεπε να 'χα τα χέρια μου πίσω
- (9) αλλιώς δεν μπορούσα να περπατήσω
- (10) δεν τρέμανε τα χέρια μου όταν τα είχα πίσω
- (11) και πάντα το αριστερό χέρι
- (12) ε:: πήγα στο γιατρό στον Οίκο Ναύτου και του εξήγησα το πρόβλημα
- (13) μου λέει για κάν' τα χέρια σου έτσι
- (14) πράγματι έκανα τα χέρια έτσι
- (15) μου λέει άστο να τρέμει μου λέει
- (16) μα γιατρέ μου του λέω:: αν τ' αφήσω να τρέμει δεν υπάρχει πιο αυτή αυτή;
- (17) τι να σας πω
- (18) μου λέει άστο να τρέμει
- (19) ε κατάλαβα ότι δεν ήθελε να με @-

- (20) φεύγω και πάω στους (.) πήγα καταρχήν πήγα στο:: Υγείας
- (21) την κυρία Μανο- Μανουήλ την κυρία Εμμανουήλ
- (22) με εξέτασε:: ως εξετάζει ο νευρολόγος ξέρετε να πούμε
- (23) μου λέει:: πάρκινσον λέει αυτή
- (24) την αρχή της νόσου της του πάρκινσον
- (25) και μου δίνει το μιραπεξίν το ένα κόμμα οχτώ (.) ένα την ημέρα
- (26) μετά από:: μερικά χ- χρόνια:: () ε:: έκανα και έχανα το βηματισμό μου
- (27) έχανα το βηματισμό μου
- (28) λέω μεθυσμένος είμαι; σαν το μεθυσμένο
- (29) πήγα σε πάλι σε γιατρό μου δίνει το μοντοπάρ
- (30) μετά βλέπω και λέρωνα το πουκάμισό μου
- (31) έτρεχε σάλιο
- (32) πάω στην ίδια γιατρό:: θεός σχωρέστην πέθανε κυρία Ζουράνη
- (33) μου:: λέει της ασθενείας και μου δίνει το ντισιπάλ
- (34) μαθαίνω ότι μαθαίνω από γιατρό το ντισιπάλ κάνει κακό στον προστάτη λέει
- (35) αλήθεια λέω;
- (36) καλύτερα το σάλιο παρά το::
- (37) και το 'κοψα
- (38) μου λέει κόφτο μ- μου λέει
- (39) ε:: στη συνέχεια έχω πάει σε οχτώ με δέκα γιατρούς
- (40) είναι ο δωδέκατος ο κύριος Πόταγας
- (41) τώρα έχω και με:: με κουράρει ας το πούμε:: που λέω τον πόνο μου στον κύριο Παπαποστόλου
- (42) είναι:: γνωστός των παιδιών εδώ πέρα
- (43) αυτός με έστειλε εδώ πέρα μου λέει θα πας εκεί μου λέει
- (44) καλό παιδί
- (45) ε:: εκείνο που με βασανίζει τώρα
- (46) όλ' αυτά περάσανε
- (47) αυτό που με βασανίζει τώρα είναι το βάδισμα
- (48) διότι κουρ- περπατάω κανονικά έξω ΚΟΥΡΑζομαι όμως
- (49) που δεν κουραζόμουνα
- (50) πιάνονται εδώ οι γάμπες μου και κουράζομαι
- (51) από κει και πέρα θέλω βοήθεια

- (52) ε:: γιατί αν δεν θέλω βοήθεια δεν έχω βοήθεια θέλω να κρατηθώ κάπου στο δρόμο
- (53) πού να κρατηθείς;
- (54) μια φορά πήγα σ' ένα σουπερμάρκετ και έριξα όλη τη βιτρίνα κάτω
- (55) ε:: στη συνέχεια πράγματι έχω πάει δυο φορές σε ταβέρνα
- (56) και όταν τελειώνουμε ε:: δεν μπορώ να περπατήσω
- (57) και μάλιστα δεν μ' αρέσει γιατί:: όλοι κοιτάνε εμένανε και δεν μ' αρέσει
- (58) δηλαδή:: πήγαινα έξω @@@
- (59) αυτό και φοβάμαι να πάω σε εκκλησία γιατί μια φορά παραπάτησα μέσα
- (60) ε:: εκκλησία
- (61) σε σαλόνια να μπω μέσα σε σαλόνι
- (62) να δω ξένους ανθρώπους να συναντήσω ξένους να μιλήσω με ξένους ανθρώπους
- (63) ε- έχω μια αυτή:: δηλαδή () μια τρεμούλα
- (64) εν ολίγοις αυτή είναι η κατάσταση
- (65) εκείνο που με φοβίζει πολύ είναι που πέφτω μες στο σπίτι πέφτω (.) εδώ πέρα
- (66) έπεσα δυο φορές τρεις δηλαδή (.) παράδειγμα (.) έπεσα
- (67) δεν μπορώ να το προβλέψω
- (68) μερικές φορές ναι το προβλέπω αλλά μερικές φορές όχι
- (69) το ευτύχημα είναι που δεν έχω χ- χτυπήσει να χτυπήσω ξύλο ((χτυπά))
- (70) δεν έχω χτυπήσει έτσι σοβαρά
- (71) καλά μικροχτυπηματάκια εντάξει
- (72) και πολλές φορές βρίσκομαι που βρ- που πέφτω
- (73) λέω πως βρέθηκα εδώ πέρα ρε γαμώτη;
- (74) ποιος μ' έριξε; κανείς να πούμε
- (75) αυτή είναι η κατάσταση

ΑΦ2 – Ομιλητές με πάρκινσον

- (1) πριν από:: τρία ή τέσσερα χρόνια
- (2) πρόσεξε η σύζυγός μου (.) το σαγόνι μου να κινεί- κινείται
- (3) εγώ δεν το κατάλαβα (.)
- (4) ανέβαλα το ταξίδι μου και πήγα στο γιατρό
- (5) και:: διαπίστωσε:: έχω:: τη νόσο πάρκινσον
- (6) ε:: από τότε πήγα στο γιατρό

- (7) παίρνω φάρμακα
- (8) ξεκίνησα από το σ- σταλέγο των πενήντα
- (9) και παίρνω τώρα των εκατό τρία την ημέρα και ένα το βράδυ
- (10) για τα σάλια
- (11) τι:: δεν το θυμάμαι τι ακριβώς εδώ

ΑΦ3 – Ομιλητές με πάρκινσον

- (1) ε έβαζα το χέρι μου στη τσέπη
- (2) και δεν μπορούσα να πιάσω εύκολα:: το μαντήλι
- (3) να ψάξω οτιδήποτε
- (4) και λέω μήπως ήταν από τον αυχένα
- (5) γιατί υποφέρω από:: ρευματισμούς
- (6) ε:: πήγα στο Ικα::
- (7) με κοίταξε μια κοπέλα δεν μ- δε δεν βρήκε αποτέλεσμα
- (8) επίσης και δω ήρθα στο Αιγινήτειο
- (9) άλλη μια κυρία νευρολόγος δεν μ-
- (10) και ύστερα πήγα στο κύριο Ρόμπο
- (11) και αφού με κοίταξε ο κύριος Ρόμπος λέει φοβάμαι μην είναι πάρκινσον
- (12) αλλά λέει να βγάλουμε μια:: αξονική μήπως είναι από τον αυχένα
- (13) και να:: να δούμε να πιεστούμε
- (14) και τελικά:: έβγαλα την αξονική
- (15) ήταν καθαρό το κεφάλι μου ο αυχέννας
- (16) και:: ήτανε το πάρκινσον
- (17) και από τότε με πέντε έξι χρόνια από τ- το χίλια εννιακόσια πέντε νομίζω
- (18) με κοιτάει με εξετ- με κοιτάει ο κ- με κοίταγε ο κύριος Ρόμπος
- (19) και πρώτη φορά ήρθα στον κύριο
- (20) ακόμα δεν τον ξέρω το όνομά του
- (21) δεν τον μπορώ δεν τον θυμάμαι
- < E > το κύριο Πόταγα;
- (22) ναι το κύριο Πόταγα
- (23) λοιπόν ε και τώρα:: παίρνω πάρα πολλά χάπια πάρα πολλά
- (24) ε στην αρχή πήγαινα καλύτερα
- (25) γιατί δεν μπορούσα και το πιρούνι να το πιέσω να κόψω το::: το φαγητό

- (26) ε:: ή να ή να πιάσω το ύφασμα να ράψω κάτι
- (27) δεν μπορούσα αυτά
- (28) τώρα μπορώ
- (29) και εντωμεταξύ η με- η μέρα μου::
- (30) είμαι μόνη μου
- (31) έχω ευχέρεια και πλέκω βελονάκι

ΑΦ4 – Ομιλητές με πάρκινσον

- (1) απ' το καλοκαίρι αισθάνοταν πάρα πολύ:: ατονία
- (2) που:: ξεκίνησε και το τρέμουλο αυτό
- (3) ε και αναγκάστηκα και πήγα:: σε κάπ-
- (4) έκαμα κάποιες εξετάσεις
- (5) μου βρήκανε θυροειδή
- (6) μου 'δωσε χάπια για το θυροειδή
- (7) και μετά:: από λίγο καιρό πήγα και σε:: ένα γιατρό::
- (8) γι' αυτήν την πάθηση για το τρέμουλο μου έδωσε αυτά τα χάπια::
- (9) μέσα στο καλοκαίρι πέρασα μια βρογχοπνευμονία:: με πυρετό και ακροαστικά
- (10) και πήρα κάτι άλλα αντιβιώσεις και τέτοια
- (11) και όταν μπήκε το φθινόπωρο έκαμα ένα χειρουργείο στο μάτι μου
- (12) το Σεπτέμβριο μήνα
- (13) ε και συνέχισα αυτά τα φάρμακα που:: μου δώσαν οι γιατροί
- (14) και τώρα τελευταία πριν ένα μήνα έχω πάρει και ένα για το:: χοληστερίνη
- (15) μου χει ανέβει πολύ πάνω
- (16) ε αυτά [πήγα::

ΑΦ5 – Ομιλητές με πάρκινσον

- (1) λοιπόν πρωτ- μου το πε η γυναίκα μου
- (2) πως μου το πε μου λέει γιατί κουνάς το κεφάλι;
- (3) λέω εγώ κουνάω το κεφάλι;
- (4) δε:: εγώ δεν κατάλαβα ότι το κουνάω
- (5) αλλά μου έλεγε η γυναίκα μου ότι το κουνάω δεξιά αριστερά δεξιά αριστερά
- (6) λοιπόν τελospάντων μου το πε μια μου το πε δύο φορές

- (7) την τρίτη φορά θύμωσα κιόλας
- (8) διότι:: με περνάς για τρελό
- (9) δεν θα το καταλάβαινα άμα το:: κούναγα;
- (10) λοιπόν και φώναξε και το:: και τα παιδιά
- (11) και λένε για κοιτάξτε να δείτε εδώ γιατί ο μπαμπάς αμφιβάλει και λοιπά
- (12) τελοσπάντων βεβαίωσαν και τα παιδιά
- (13) ε από κει ξεκίνησε
- (14) και απευθύνθηκα βέβαια εννοείται:: ε:: εδώ στο:: στο Αιγινήτειο